

015501/1924
III

br

A. MM

Sprawozdanie administracyjne

Wydziału Powiatowego

w Starogardzie

za rok 1924.

1. 111

Sprawozdanie administracyjne

Wydziału Powiatowego

w Starogardzie

za rok 1924.

Sprawozdanie administracyjne

Wydział Powiatowy

W Starostwie

1901

015 501

III

Po myśli §. 127. ordynacji powiatowej z dnia 13. grudnia 1872. r. w brzmieniu ustawy z dnia 1. marca 1881. r. przedkłada Wydział Powiatowy Sejmikowi Powiatowemu następujące sprawozdanie administracyjne za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1924. r.

I. Przegląd ogólny.

Rok 1924. jest przełomowym w dziejach odrodzonej Rzeczypospolitej Polskiej. Przeszło lat pięć zmagał się Rząd i Narod polski ze zmorą inflacji i dewaluacji marki polskiej, które niszczyły nasz majątek narodowy, podrywały strukturę społeczną i podkopywały nasze znaczenie międzynarodowe.

W listopadzie i grudniu 1923. r. znaleźliśmy się nad brzegiem przepaści.

W grudniu 1923. r. objął przewodnictwo w Rządzie a zarazem Ministerstwo Skarbu p. Władysław Grabski, który przy pomocy ustawy waloryzacyjnej i pełnomocnictw udzielonych mu przez Sejm zdołał przedewszystkiem wstrzymać dalszy spadek marki polskiej, ustalić jej kurs w stosunku do złotego franka szwajcarskiego na 1.800.000 i wstrzymać z dniem 1. lutego 1924. r. emisję marek polskich.

Dnia 28. kwietnia 1924. r. nastąpiło otwarcie Banku Polskiego, opartego na kapitale akcyjnym 100 milionów złotych polskich, złożonych wyłącznie przez obywateli państwa bez jakiegokolwiek pomocy zewnętrznej.

W ten sposób zbudowano trwałe podwaliny pieniądza polskiego a zarazem stworzono podstawę do uzdrowienia stosunków gospodarczych, nie zdołano jednakowoż zapobiedz ostremu przesileniu ekonomicznemu, które przetrwało do końca roku 1924. i potrwa jeszcze czas dłuższy, na co wskazuje wzmagające się bezrobocie i pogarszający się bilans handlowy, chociaż są i odznaki, że położenie zostanie w roku 1925. opanowane.

Przez 6 lat źle się powodziło państwu a dobrze jego obywatelom, obecnie dzieje się przeciwnie. Wskutek nieurodzaju, mocnej śruby podatkowej, braku gotówki i kredytów znalazły się sfery gospodarcze w bardzo trudnem położeniu, które jednak nie odbiło się na razie na skarbie polskim, bo budżet państwowy zakończony został nie tylko bez deficytu, ale nawet pokaźną nadwyżką.—

Ubiegły rok był korzystnym dla skarbu państwowego, natomiast samorządy powiatowe a zwłaszcza gminne walczyły przez cały ten rok z największemi trudnościami. Główną przyczynę tego stanowiła ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11. sierpnia 1923. r., która wprowadziła mnóstwo drobiazgowych podatków bezpośrednich. Wprawdzie nasz samorząd powiatowy zamknął swój budżet nadwyżką dochodów wskutek oszczędnej gospodarki, natomiast ogromna większość gmin wiejskich utrzymała równowagę dochodów i wydatków tylko przez dobrowolne opodatkowanie się obywateli. Wątpliwem jest bardzo, czy w roku 1925. uda się zrównoważyć budżety gminne bez wydatnej pomocy Wydziału Powiatowego, o ile ten zdobędzie potrzebne fundusze na ten cel wskutek znacznie osłabionej zdolności podatkowej ludności.

Rok budżetowy 1923. zamknięty został znaczną nadwyżką dochodów w kwocie: 54.995.457.439,06 marek polskich czyli: 30.553,03 złotych, która powstała głównie przez zastosowanie ustawy waloryzacyjnej z dniem 1. stycznia 1924. Nadwyżkę tę zużyto na bieżące wydatki, wskutek czego zmniejszyło się zapotrzebowanie podatkowe w roku ubiegłym.

Również i rok gospodarczy 1924. wykazuje znaczną nadwyżkę dochodów, chociaż nie wyczerpano wszystkich źródeł dochodowych, bo nie pobrano wcale dodatków do państwowego podatku dochodowego i w ten sposób zaoszczędzono podatnikom kilkadziesiąt tysięcy

cy złotych.

Jeżeli rok 1924. porównamy z rokiem 1913., to przekonamy się, że w pierwszym wypadku dochody wynosiły 400.824,42 zł. (wpłynęło 375.481,97, reszta 25.342,45) a wydatki 332.378,84 zł. (wydano 295.410,78, reszta 36.968,06). natomiast w drugim wypadku wykazują dochody 568.921,59 zł. a wydatki 455.420,96 zł., czyli, że w roku 1924. było dochodów mniej o 168.097,17 zł. a wydatków mniej o 79.938,99 zł.

Na 1 mieszkańca wypadało w roku 1924. dochodu	7.00 zł.
„ 1 „ „ „ „ „ wydatków	5.11 „
„ 1 „ „ „ „ „ 1913. dochodu	8.75 „
„ 1 „ „ „ „ „ „ wydatków	6.16 „
Podatki powiatowe przyniosły w roku 1924.	253.767,44 „
„ „ „ „ „ „ 1913.	345.929,18 „

czyli, że obciążenie podatkowe 1 mieszkańca powiatu wynosiło w roku 1913. - 5.32 zł. a w roku 1924. - 3.90 zł., więc o 1.42 zł. mniej, chociaż w roku 1924. drożyzna wzrosła przeciętnie o 40 - 50% w stosunku do czasów przedwojennych.

Ten korzystny stosunkowo wynik zawdzięczamy celowej i oszczędnej administracji powierzonych nam osób i agend.

Powiat starogardzki posiada warunki rozwoju gospodarczego.

Rolnictwo znajduje się na wysokim stopniu rozwoju. Ziemia jest wprawdzie przeważnie średniej i miernej jakości, ale dzięki znacznym nakładom pracy i kapitału wydaje obfite plony, które pozwalały ludności cieszyć się dotychczas znaczną zamożnością i dobrobytem. Rok 1924. nawiedził nasze rolnictwo poważnym nieurodzajem żyta, które wskutek ostrej i długotrwałej zimy uległo zniszczeniu w stosunku 30 - 80% normalnych zbiorów.

Liczba gorzełń wynosi 18 a cegielń 17.

Lasy państwowe zajmują przestrzeń 28.287,12 hektarów. Znaczna część drzewostanu państwowego padła ofiarą niszczyielskiej sówki-chojnowki i musi być bezwarunkowo wycięta przed ostatecznym zmarnowaniem się. Na terenie całego powiatu mamy 22 tartaków.

Wielki przemysł skupiony jest w Starogardzie. Mamy tu wielką i znaną fabrykę koniaku, wódek i spirytusu Zakładów Przemysłowych Winkelhausen, kilka mniejszych fabryk jak Chmieleckiego, Szarmacha i Długońskiego, wielki młyn wodny Wiecherta, Państwową fabrykę wyrobów tytoniowych, 3 fabryki mebli, fabrykę środków chemicznych „Ergasta” Cz. Nagórskiego, 2 fabryki obuwia „Balorient” i „Kaufmann i synowie”, fabrykę perfum i octu A. H. Winkelhausena i t. d.

Miasto Starogard jest siedzibą sądu okręgowego na całe północne Pomorze, 65. pułku piechoty, Powiatowej Komendy Uzupełnień, gimnazjum klasycznego i całego szeregu władz, urzędów państwowych i samorządowych, znajdujących się zwyczajnie w mieście powiatowym.

Przez terytorjum powiatu przechodzą 2 dwutorowe linje kolejowe Bydgoszcz-Tczew-Gdańsk i (Berlin)-Chojnice-Tczew-(Królewiec) i 2 jednotorowe (Kościerzyna)-Starogard-Skórcz-Smętowo i (Czersk)-Szlachta-Skórcz.

W Skórczu istnieje od kilku lat jednoroczna szkoła rolnicza utrzymywana przez Pomorską Izbę Rolniczą.

W mieście Starogardzie mamy szpital parafjalny S. S. Elżbietanek na 60 łóżek i szpital miejski na 20-30 łóżek. Szpitale te okazały się w roku ubiegłym za szczupłe z powodu epidemji duru brzuszego, który w kilkunastu miejscowościach nękał ludność w ciągu całego roku.

Bezrobocie było większe z początkiem niż z końcem ub. roku.

Ludność nie szczędziła dobrowolnych ofiar na różne cele społeczne, dobroczynne i oświatowe i na każdy zew działaczy spieszyła z hojnymi darami w naturze i w gotówce. I tak na Bank Polski subskrybowano 1535 akcji, na Tydzień Akademika zebrano 1.063,26 zł., na Pomorską Ligę Obrony Powietrznej Państwa 11.201,58 zł., na kuchnie ludowe i Pomoc dla ubogich 1.626.157.080 mkp. czyli: 903,42 zł. i 338,27 zł., więc razem: 1.241,69 zł., na

Instytut Radowy imienia Curie Skłodowskiej 1.685,82 zł., na Ratujcie Dzieci: 1.352.181.545,50 mkp. czyli: 751,21 zł. i 751,65 zł., więc razem: 1.502,86 zł. i t. d. obok innych mniejszych lub większych ofiar.

Różnice społeczne nie uwydatniały się a spółzawodnictwo stronnictw politycznych i związków zawodowych odbywało się zawsze w granicach przyzwoitości i wyrozumiałości.

Ludność powiatu jest w olbrzymiej większości polska i życzliwa dla państwowości polskiej, tylko kilkanaście procent stanowią inne narodowości względnie cudzoziemcy, których liczba się jeszcze zmniejszy wskutek uprawomocnienia się konwencji wiedeńskiej.

II. Statystyka.

Podstawą statystyki jest nadal powszechny spis ludności z dnia 30. września 1921 r. Wprawdzie w ciągu ub. roku podobnie jak w innych latach zbierano daty statystyczne w rozmaitych celach, ale ich nie przytaczamy, ponieważ nie mają one ogólniejszego znaczenia i nie są ścisłymi.

Granice powiatu, poszczególnych gmin i obszarów dworskich, wójtostw, urzędów stanu cywilnego i t. d. się nie zmieniły.

Powierzchnia powiatu obejmuje 105.332.97,07 ha.

Liczba ludności według wymienionego spisu wynosiła: w 77 gminach wiejskich 41.598, w 41 obszarach dworskich 10.990 a w mieście Starogardzie 10.406 czyli razem 62.994, z czego przypadało na mężczyzn 30.136 a na kobiety 32.941.

Narodowość polską podało 56.230 osób.

Przy powyższym spisie naliczono: 8.381 koni, 19.968 sztuk bydła rogatego, 14.974 owiec i 27.060 sztuk trzody chlewnej.

III. Starosta i Przewodniczący Wydziału Powiatowego.

Starostą a zarazem Przewodniczącym Wydziału i Sejmiku Powiatowego jest w dalszym ciągu od 19. kwietnia 1921 r. p. Dr. Dominik Bogocz.

IV. Deputowani powiatu.

Deputowanymi powiatu pozostali nadal p. Czesław Nagórski ze Starogardu i p. Bronisław Piński z Wysokiej.

V. Wydział Powiatowy.

Do Wydziału Powiatowego należą jako członkowie:

1. p. starosta Dr. Dominik Bogocz, jako przewodniczący.
2. p. Czesław Nagórski, przemysłowiec w Starogardzie,
3. p. Bronisław Piński, obywatel ziemski w Wysokiej,
4. p. Hieronim Osowski, kołodziej w Kaliskach,
5. p. Ignacy Delewski, rolnik w Dąbrówce,
6. p. Franciszek Litewski, przemysłowiec w Skórczu,
7. p. Bogdan Jacobson, adwokat i notariusz w Starogardzie,

jako zastępcy:

1. p. Dr. Stanisław Kryzan, dyrektor Zakładu Psychiatrycznego w Kocborowie,
2. p. Wincenty Wróblewski, rolnik we Wilczychbłotach,
3. p. Antoni Hoppe, sekretarz Z. Z. P. w Starogardzie,
4. p. Ludwik Brandt, kołodziej w Zblewie.

Wydział Powiatowy odbył 11 posiedzeń, na których załatwiono 534 spraw.

VI. Sejmik Powiatowy.

W roku 1924 ustąpili z Sejmiku Powiatowego:

a) wskutek śmierci:

- 1) ś. p. Stanisław Pankowski, stolarz w Kasparusie, który umarł dnia 8.
[kwietnia 1924 r.
- 2) ś. p. Wincenty Bolt, obywatel ziemski w Barłożnie, który umarł dnia 7.
[listopada 1924 r.

Cześć ich pamięci!

b) wskutek rezygnacji:

- 1) p. Jan Buchholz, b. komisaryczny burmistrz miasta Starogardu;
- 2) p. Jerzy Pater, b. sołtys w Skórczu,
- 3) ks. Dr. Konstantyn Kreft, proboszcz w Zblewie.

c) wskutek pozbawienia prawa uczestniczenia w przedstawicielstwie powiatu 2 członków.
Z końcem roku 1924 wchodziło w skład Sejmiku Powiatowego 44 członków a mia-
[nowicie:

1. p. Władysław Krause, sołtys i wójt w Lubichowie,
2. „ Adam Machuta, rolnik i sołtys w Żelgoszczy,
3. „ Bolesław Raszeja, rektor szkoły wydziałowej w Starogardzie,
4. „ Wincenty Wróblewski, rolnik w Wilczychbłotach,
5. „ Józef Spich, rolnik w Lubichowie,
6. „ Teodor Kwaśniewski, robotnik w Ocyplu,
7. „ Antoni Mielewski, rolnik w Osieku,
8. Ks. Władysław Karpiński, proboszcz w Osieku,
9. p. Izydór Dunajski, rolnik i sołtys w Barłożnie,
10. „ Jakób Pawłowski, rolnik w Suminie,
11. „ Józef Wójtaś, robotnik w Nowejcerkwi,
12. „ Józef Hasse, obywatel ziemski w Nowejcerkwi,
13. „ Franciszek Kuchta, robotnik w Czarnymlesie,
14. „ Bogusław Wachowski, rolnik w Olszach,
15. „ Leon Piaskowski, rolnik w Suminie,
16. „ Franciszek Hildebrandt, rolnik w Rzeżęcynie,
17. „ Jan Osowicki, rolnik, sołtys i wójt w Osówku,
18. „ Anastazy Babiński, rolnik w Osiecznie,
19. „ Bernard Łobocki, rolnik w Szlachcie,
20. „ Jan Głodek, rolnik w Kręgu,
21. „ Józef Mikołajski, robotnik w Jabłowie,
22. „ Ignacy Delewski, rolnik w Dąbrówce,
23. „ Bronisław Piński, obywatel ziemski w Wysokiej,
24. „ Franciszek Bukowski rolnik i sołtys w Okolu,
25. „ Franciszek Czarnecki, kowal w Rywałdzie,
26. „ Franciszek Zblewski, robotnik w Szlach. Starogardzie,
27. „ Franciszek Kusz, robotnik w Spęgawsku,
28. „ Franciszek Jażdżewski, mistrz krawiecki w Zblewie,
29. „ Franciszek Burczyk, agent procesowy w Zblewie,
30. „ Marjan Piontek, maszynista w Zblewie,
31. „ Józef Wróblewski, rolnik w Pinczynie,
32. „ Jan Borzeszkowski, rolnik w Kaliskach,
33. „ Hieronim Osowski, kołodziej w Kaliskach,

34. „ Leon Bujak, rolnik w Czarnem,
35. „ Władysław Szwedowski, sołtys i wójt w Zblewie,
36. „ Franciszek Szelbracikowski, oberzysta w Czarnejwodzie,
37. „ Augustyn Kamrowski, naczelnik urzędu pocztowego w Starogardzie,
38. „ Teodor Maciejewski, mistrz szewski w Starogardzie,
39. „ Bogdan Jacobson, adwokat i notariusz w Starogardzie,
40. „ Antoni Hoppe, sekretarz Z. Z. P. w Starogardzie,
41. „ Maksymiljan Wiśniewski, mistrz dekarSKI w Starogardzie,
42. „ Stanisław Ody, kupiec w Starogardzie,
43. „ Jan Sprada, rolnik w Skórczu,
44. „ Franciszek Litewski, przemysłowiec w Skórczu.

Pozostały nieobsadzone 3 miejsca, ponieważ Rada miejska w Starogardzie i Rada gminna w Skórczu nie przeprowadziły wyborów uzupełniających.

Sejmik Powiatowy odbył w roku 1924 trzy posiedzenia a mianowicie: 21. marca w obecności 31 członków, 24. września w obecności 27 członków, 26. listopada w obecności 36 członków,

Ponieważ w ostatnich posiedzeniach Sejmiku Powiatowego, brała udział tylko mniej lub więcej połowa wszystkich członków względnie kilku członków nie brało wcale udziału w posiedzeniach Sejmiku od dłuższego czasu, więc Wydział Powiatowy widział się zmuszonym przypomnieć członkom przepisy § 8. ordynacji powiatowej, według których ci członkowie Sejmiku Powiatowego, którzy faktycznie się usuwają od spełniania przyjętych na siebie obowiązków, mogą być na przeciąg czasu do lat trzech pozbawieni prawa brania udziału w reprezentacji i zarządzie powiatu i obciążeni wyższymi podatkami.

Sejmik Powiatowy uchwalił dnia 26. XI. 1924 r. pozbawić 2 członków prawa brania udziału w reprezentacji i zarządzie powiatu na przeciąg jednego roku.

Na wymienionych 3 posiedzeniach załatwiono 74 spraw, z pośród których przytaczamy jako najważniejsze:

- 1) Petycja do Wydziału Krajowego o zniżenie opłat za ubogich chorych w zakładach krajowych,
- 2) preliminarz budżetowy na rok 1924 w sumie: 283.374,41 franków złotych,
- 3) dodatki do państwowych podatków bezpośrednich i pośrednich na rok 1924.,
- 4) zmiany statutów powiatowych w przedmiocie:
  - a) opłat od umów o przeniesienie własności nieruchomości,
  - b) podatku od spadków i darowizn,
  - c) podatku od przedmiotów zbytku,
  - d) podatku od prawa polowania,
  - e) podatku od psów,
- 5) statut powiatowy w przedmiocie specjalnych opłat drogowych,
- 6) upoważnienie dla Wydziału Powiatowego przyznania urzędnikom powiatowym dodatku wyrównawczego,
- 7) zakupienie 75 akcji Banku Polskiego dla Wydziału Powiatowego a 25 dla Powiatowej Kasy Oszczędności,
- 8) zatwierdzenie zamknięcia rachunkowego Powiatowej Kasy Głównej za rok 1923 i udzielenie Wydziałowi Powiatowemu i skarbnikowi absolutorjum,
- 9) petycję do miarodajnych czynników państwowych o znowelizowanie ustawy o finansach komunalnych z dnia 11. VIII. 1923 r.
- 10) zaciągnięcie krótkoterminowej pożyczki w wysokości 60.000 zł.,
- 11) przystąpienie do Biura Zjazdów Sejmików Powiatowych,
- 12) zmiana statutu Powiatowej Kasy Oszczędności,
- 13) wybór 24 członków i tyluż zastępców do Komisji Szacunkowej podatku majątkowego,

- 14) dodatkowy preliminarz budżetowy na rok 1924. w kwocie 92.600 zł. po stronie wydatków i w kwocie 99.600 zł. po stronie dochodów,
- 15) czas zamykania i otwierania zakładów przemysłowych i handlowych,
- 16) bilans Powiatowej Kasy Oszczędności za rok 1923.,
- 17) wybór 3 członków i 3 zastępców do powiatowej komisji szacunkowej podatku dochodowego,
- 18) subwencja 2.000 zł. na budowę kościoła i plebani w Kasparusie,
- 19) subwencja 3.000 zł. na Pomorską Ligę Obrony Powietrznej Państwa,
- 20) wybór 5 członków do wydziału ławników i przysięgłych,
- 21) uchwała skarbowa i preliminarz budżetowy na rok 1925 w kwocie: 508.181,28 zł.,
- 22) założenie szkółki powiatowej drzewek owocowych, alejowych i leśnych,
- 23) dodatki powiatowe do państwowych podatków bezpośrednich i pośrednich na rok 1925.,
- 24) protest przeciwko zamiarowi Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów ograniczenia liczby listonoszów wiejskich względnie przejęcia przez powiat 1/2 kosztów ich utrzymania,
- 25) przystąpienie do Związku Powiatów Województwa Pomorskiego.

VII. Sejmik wojewódzki.

Członkami są: p. starosta Dr. Dominik Bogocz i członkowie Sejmiku Powiatowego pp. Głodek i Hoppe.

W roku 1924 odbyło się jedno posiedzenie Sejmiku, w którym brali udział wymienieni członkowie.

VIII. Urzędnicy Wydziału Powiatowego.

A. Właściwe biura Wydziału Powiatowego.

1. Naczelnny sekretarz W. P. Józef Chmielecki, VIII. grupa uposażenia,
2. sekretarz W. P. Jan Wulff, IX. grupa uposażenia,
3. asystent W. P. Jan Kuligowski, X. grupa uposażenia,
4. „ W. P. Ludwik Żalik do 1. X. 1924., X. grupa uposażenia,
5. „ W. P. Franciszek Rocławski, X. grupa uposażenia,
6. rejestrator W. P. Józef Wiśniewski, XI. grupa uposażenia,
3 siły pomocnicze, 1 szofer i 1 uczeń.

B. Powiatowa Kasa Główna i Powiatowa Kasa Oszczędności.

1. skarbnik Klemens Liedka, VIII. grupa uposażenia,
2. kontroler Franciszek Kowalkowski, X. grupa uposażenia,
3. ksiązkowy Józef Marchewicz, X. gr. uposaż. 2 siły pomocnicze i 1 goniec.

C. Wdowy i sieroty.

1. Wdowa i sierota po rendancie M. Majewskim,
2. Wdowa i sieroty po drogomistrzu J. Kleinie.

IX. Rozdział czynności.

Urzędnik	opracowuje sprawy:
<p>Naczelnny sekretarz Wydziału Powiatowego: Józef Chmielecki</p>	<p>Sprawy personalne, ogólne zarządu powiatu, wybory do Sejmiku powiatowego, Sejmiku Wojewódzkiego, zarządu P. K. O. i różnych komisji powiatowych, pożyczek i długów powiatowych, kupna i sprzedaży majątku powiatowego, budżetowe, wójtowskie, przeprowadza rewizje, wójtostw, sołectw i urzędów stanu cywilnego, łączenia i rozłączenia gmin, otwiera i wyznacza wpływ pocztowy, protokołuje na posiedzeniach Wydziału i Sejmiku Powiatowego.</p>
<p>Sekretarz Wydziału Powiatowego: Jan Wulff</p>	<p>Wszelkie sprawy podatkowe, rachunkowe, stempłowe i asygnaty, sprawy ubezpieczenia urzędników i kasy chorych, przeprowadza rewizje kasy portoryjnej, dzierżawy majątku gminnego i poborów urzędniczych.</p>
<p>Asystent Wydziału Powiatowego: Jan Kuligowski</p>	<p>Policyjno — ogniowe, straży pożarnych, policyjno, procederowe, policji pólnej, leśnej, łowieckiej, rybołówstwa, trzymania psów policyjnych, policyjno zdrowotne, dezynfektorów i dezynfekcji, chorób zakaźnych u ludzi i zwierząt, oględziny trupów, rewizorów mięsa, rakarni, sporno — administracyjne, wydziału handlowego, rozmaitych towarzystw i udzielania subwencji, izby rzemieślniczej, izby rolniczej, rozjemców, ławników i przysięgłych, taksatorów powiatowych, uprzywilejowanych testamentów, radców sierot, elektryfikacyjne, zakup opału, benzyny, oliwy i t. d.</p>
<p>Asystent Wydziału Powiatowego; Franciszek Roślowski</p>	<p>Gminne, zatwierdzanie uchwał podatkowych gminnych, położnych, stanu cywilnego, kościelne, szkolne, wszelkich kategorii szkół, urzędów rozjemczych, świadectw dla ubogich, sporne szkolne i kościelne i spory podatkowe.</p>
<p>Urzędnik kontraktowy Wydziału Powiatowego: Franciszek Grzywacz</p>	<p>Opieki społecznej, wsparcie dla ubogich krajowych i gminnych, opieki nad małoletnimi, leczenia wszelkiego rodzaju chorych, obłąkanych, głuchoniemych, niewidomych, ułomnych i pijaków, sprawy o dowolnem przenoszeniu miejsca pobytu, Ubezpieczalni krajowej, Ubezpieczalni zawodowych, Ubezpieczalni związków powiatowych, premji dla służby za długoletnią służbę, zastępuje registratora W.P. w jego nieobecności.</p>
<p>Registrator Wydziału Powiatowego: Józef Wiśniewski</p>	<p>Utrzymuje w porządku registraturę W.P., prowadzi perjuryki, rejestry karne i dziennik podawczy, przedkłada akta i monituje, zakupuje i administruje materiami, przyrządy i maszyny biurowe, prowadzi księgę składową tychże, porządkuje i szyje akta i prowadzi kasę portoryjną.</p>

Urzędnik	opracowuje sprawy:
Budowniczy Powiatowy: Adam Walo	Administruje drogami powiatowymi i będącymi w zarządzie powiatowym, drogami państwowymi i wojewódzkimi, zabudowaniami powiatowymi i urządzeniami tych zabudowań, jakoteż wszelkim inwentarzem, prowadzi księgę składową materiałów uzupełniających, zawiaduje składnicą, sprawy budowy kolei, meljoracyjne i wodne, sprawy policyjno — drogowe i policyjno — budowlane, ustawienia tablic ostrzegawczych dla samochodów, sprawy związane z szkółką drzew i ubezpieczeniem budynków, inwentarza i odpowiedzialności, administruje samochodem i motocyklem.
Maszynistka: Leokadja Kreftówna	załatwia sprawy kancelaryjne Wydziału Powiatowego.
Szofer: Gaffke	Utrzymuje samochód i motocykl w porządku, prowadzi księgę składową inwentarza samochodowego i motocykla, przynosi w zastępstwie woźnego pocztę, przedkłada takową p. Staroście wzgl. sekretarzom Wydziału Powiat. lub Starostwa, odnosi gotową pocztę do Urzędu pocztowego i roznosi pocztę w mieście, zbiera akta i przedkłada takowe p. Staroście wzgl. sekretarzom do podpisu, zgłasza petentów u p. Starosty i informuje tychże. Załatwia ekspedycję poczty, szyje akta W.P. kleji koperty, otwiera i zamyka biura. Wedle potrzeby obsługuje telefon i prowadzi księgę telefoniczną, nadzoruje czyszczenie biur i stara się o utrzymanie inwentarza potrzebnego do czyszczenia biur w należyтым porządku, obsługuje ogrzewalnię budynku powiatowego i stara się o utrzymanie porządku w podwórzach ogrodach i zabudowaniach powiatowych na miejscu.
Centrala telefoniczna:	Obsługuje telefon, prowadzi księgę rozmów telefonicznych, szyje akta Wydziału Powiatowego, kleji koperty, pisze adresy i wedle potrzeby roznosi pocztę z i do urzędu pocztowego.

X. Majątek powiatu.

1. Dom powiatowy (Starostwo) przy ul. Gdańskiej 6., ubezpieczony od ognia na 189.700 zł.
2. budynek powiatowy w Lubichowie, ubezpieczony na 9.270 zł.
3. „ „ w Lipinkach, ubezpieczony na 6.270 zł.
4. dwa budynki powiatowe w Bobowie, ubezpieczone na 13.200 zł. i 16 morgów ziemi tamże, wartości 2.000 zł.,
5. 29 morgów ziemi przy ul. Gdańskiej i Dworcowej wartości 5.000 zł.,
6. plac składowy z szopą przy ul. Pelplińskiej, wartości 1.000 zł.,

7. ruchomości w domu powiatowym przy ul. Gdańskiej ubezpieczone na 35.000 zł.,
8. okrągło 195 klm. szos i dróg powiatowych z drzewami owocowymi i alejowymi, 3 wały konne i narzędzia szosowe,
9. samochód osobowy 14 P. S. na 6 osób wartości 2.000 zł.,
10. 75 akcji Banku Polskiego a 100 zł. - 7.500 zł.,
11. motocykl z przyczepką wartości 2.500 zł.

XI. Długi powiatu.

W roku 1924 spłaciliśmy długi powiatowe z czasów niemieckich za pośrednictwem Komunalnego Banku Kredytowego w Poznaniu w kwocie 17.599 zł. t. j. w wysokości, jakiej od nas żądano. Ministerstwo Skarbu żąda jednak od Komunalnego Banku Kredytowego waloryzacji tych długów według ustawy o przerachowaniu zobowiązań prawnoprywatnych, względnie zobowiązań komunalnych.

Oprócz tego mamy pożyczkę z roku 1921 w kwocie około 7.000 zł. na potaniecie chleba, która w roku bieżącym zostanie spłacona z dochodów bieżących.

Natomiast mamy pretensję do Rządu niemieckiego z tytułu wsparć rodzinnych, która jednakowoż jest wątpliwą.

XII. Powiatowe Kasa Główna

Rok 1923.

Zamknięcie kasowe za rok 1923

obejmuje w dochodach: 71.522.294.339,00 mk.

w wydatkach: 16.526.836.899,94 „

---

pozostała nadwyżka: 54.995.457.439,06 mk.

czyli 30.550,03 złotych, która przeniesiona została do preliminarza budżetowego na r. 1924.

Do-

Dochód podług				Przychód		Odchód		Pozostaje rzeczy- wisty dochód	
Budżetu		Rach. za rok ubiegły							
<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>
110.321.440	17	141.399	—	591.037.354	15	27.828.177	40	673.672.015	92
3.677.098	16	12.500	—	115.775.310	—	151.496	—	119.313.412	16
417.044.164	67	37.024.250	38	69.198.380.539	84	24.008.225	50	69.628.440.729	39
130.041	50	1.503	—	64.190.657	50	1	—	64.322.201	—
19.900.000	—	335.222	53	2.515.628.904	13	4.450.000	—	2.531.414.126	66
551.072.744	50	37.514.874	91	72.485.012.765	62	56.437.899	90	73.017.162.485	13

Wy-

Rozchód podług				Przychód		Odchód		Pozostaje rzeczy- wisty rozchód	
Budżetu		Rach. za rok ubiegły							
<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>	<i>M</i>	<i>z</i>
212.560.181	34	3.810	—	9.740.657.690	35	21.473.650	32	9.931.748.031	37
6.832.918	27	100.794	70	419.148	51			7.352.861	48
105.675.000	—	88.075	—	1.347.063.664	98	7.809.075	—	1.445.017.664	98
10.230.000	—			9.724	—	7.128.500	—	3.111.224	—
189.544.644	89			4.143.311.966	36	41.301.305	93	4.291.555.305	32
26.230.000	—			823.548.067	79	1.726.255	—	848.051.812	79
551.072.744	50	192.679	70	16.055.010.261	99	79.438.786	25	16.526.836.899	94

chody

Przedmiot	Jest zapłacone razem		Reszta	
	№	§	№	§
Dział: A. Administracja ogólna	649.845.347	92	23.826.668	—
„ B. „ majątku i długów	114.690.234	—	4.623.178	16
„ C. Podatki pow., dodat. do pod. państw. opł.	68.162.680.254	70	1.465.760.474	69
„ D. Administracja szos i dróg powiatowych	64.322.201	—		
„ E. Różne dochody	2.530.756.301	38	657.825	28
	71.522.294.339	—	1.494.868.146	31

datki

Przedmiot	Jest zapłacone razem		Reszta	
	№	§	№	§
Dział: A. Administracja ogólna	9.931.748.031	37		
„ B. „ majątku i długów.	7.352.861	48		
„ C. Opieka społeczna	1.445.017.664	98		
„ D. Sprawy gospod., kultury kraju, oświat. i inne	3.111.224	—		
„ E. Administracja szos powiat. i dróg gminnych	4.291.555.305	32		
„ F. Różne wydatki	848.051.812	79		
	16.526.836.899	94		

Rok 1924.

Zamknięcie kasowe za rok 1924.

obejmuje w dochodach: 375.481,97 złotych

w rozchodach: 295.410,78 „

Pozostałą nadwyżkę: 80.071,19 złotych

przeniesiono do preliminarza budżetowego na rok 1925.

Do-

Dział	Dochód				Dopisano		Odpisano		Ostateczna należność	
	podł. budżetu		zaleg. z r. 1923							
A.	62.769	10	15	59	35.206	69	12.023	14	85.968	24
B.	2.006	—	540	39	9.851	23	616	94	11.780	68
C.	304.725	—	1.139	57	48.923	06	69.181	90	285.605	73
D.	261	—			934	72	2	—	1.193	72
E.	13.213	31		17	3.172	73	110	16	16.276	05
	382.974	41	1.695	72	98.088	43	81.934	14	400.824	42

Roz-

Dział	Rozchód				Dopisano		Odpisano		Ostateczna należność	
	podł. budżetu		zaleg. z r. 1923							
A.	71.680	—			4.991	03	11.861	98	64.809	05
B.	10.718	41			7.599	—	718	41	17.599	—
C.	33.098	—			1	11	16.399	99	16.699	12
D.	10.820	—			5	—	8.625	64	2.199	36
E.	99.600	—			38.128	89	32.119	91	105.608	98
F.	157.058	—			3.062	52	34.657	19	125.463	33
	382.974	41			53.787	55	104.383	12	332.378	84

chody

Przedmiot	Uiszczenie		Reszta	
Administracja ogólna	85.577	65	390	59
Administracja nieruchomości, kapitałów, długów i inne należ.	8.693	11	3.087	57
Dodatki do pod. państw., samoistne podatki i opłaty powiatowe	263.767	44	21.838	29
Administracja dróg powiatowych	1.167	72	26	—
Różne dochody	16.276	05		
Razem:	375.481	97	25.342	45

chody

Przedmiot	Uiszczenie		Reszta	
Administracja ogólna	64.809	05		
Administracja majątku i długów	17.599	—		
Opieka społeczna	16.699	12		
Sprawy gospodarcze, kultury krajowej, oświatowe i inne	2.199	36		
Administracja dróg powiatowych i gminnych	105.608	98		
Różne wydatki	88.495	27	36.968	06
Razem:	295.410	78	36.968	06

XIII. Powiatowa Kasa Oszczędności.

A) Sprawozdanie za rok 1923

Wkłady

Kwota wkładów przy końcu roku 1922 wynosi	mk.	111.320.579,57
W roku 1923 przybyło:		
a) dopisany procent:	mk.	10.777.592,44
b) wkładów:	mk.	1.305.257.659,62
	razem: mk.	1.427.355.831,63
W roku 1923 wypłacono:	mk.	754.280.972,25
Pozostaje stan wkładek przy końcu roku:	mk.	673.074.859,38

Zestawienie rezultatów w rach. bieżącym.

Dochód wobec dziennika:	mk.	37.921.397.222,15
Rozchód „ „	mk.	36.061.356.730,71
	mk.	1.860.040.491,44
Dolicza się stan z roku 1922	mk.	47.509.368,87
Stan ogólny:	mk.	1.907.549.860,31

Zaliczki w rachunku bieżącym.

Stan zaliczki z roku 1922	mk.	99.606.742,94
„ „ w roku 1923 powiększył się o mk.:		26.371.491.873,23
	razem mk.	26.471.098.616,17
Spłacono	mk.	24.311.827.742,20
Stan zaliczki	mk.	2.159.270.873,97

Wynik pożyczek w roku 1922.

Stan pożyczek hipoteczn. przy końcu roku 1922	mk.	3.998.524,16
Wypożyczono w roku 1923	mk.	
	razem mk.	3.998.524,16
Spłacono w roku 1923	mk.	3.349.728,07
Przy końcu roku pozostało jeszcze	mk.	648.796,09

Wyszczególnienie pożyczek hipotecznych:

hipoteki miejskie	mk.	165.450,—
„ wiejskie	mk.	397.582,—
„ amortyzacyjne	mk.	85.764,09
razem jak powyżej:	mk.	648.796,09

Zestawienie.

pożyczek wekslowych, zastawniczych za poręczeniem dla osób prywatnych, dla gmin i innych korporacji.

Wypożyczono	Weksle		Na zastaw		Dla osób prywatnych		Dla gmin i innych korporacji	
	M	Ł	M	Ł	M	Ł	M	Ł
W roku zeszłym	29.300.000	—	5.134.200	81	5.658.000	—	8.555.505	16
„ „ 1923	229.000.000	—	31.000.000	—				
Kwota	258.300.000	—	36.134.200	81	5.658.000	—	8.555.505	16
Umorzono w r. 1923	258.300.000	—	36.115.771	16	5.620.000	—	3.997.719	76
Stan w roku 1923			18.429	65	38.000	—	4.557.785	40

W roku 1922 znajdowało się papierów wartościowych w nominaln. wartości:

a) fundusz obiegowy	mk.	8.410.400,—
b) „ zapasowy	mk.	191.280,—
razem mk.		8.601.680,—

W wartości bilansowej.

a) fundusz obiegowy	mk.	7.390.220,—
b) „ zapasowy	mk.	310.676.092,—
razem mk.		318.066.312,—

Fundusz zapasowy dzieli się:

a) na książeczkę nr. 3.275	mk.	11.999.195,84
b) w papierach wartościowych	mk.	310.676.092,—

Dochodzi zysk z roku 1923

	mk.	322.675.287,84
	mk.	1.137.562.625,95
razem mk.		1.460.237.913,79

Wyciąg z manualu.

Tytuł	Dochód		Rozchód		Resztki	
	M	z	M	z	M	z
Pensje i renumeracje			177.301.447	02		
Koszta administracyjne			43.342.123	13		
Portorje	115.000		7.320.000	--		
Wpłacony wzgl. wypł. procent z Poż. Odrodzenia			5000	—		
Podatek skarbowy 10%, od proc. od dep. i poz.	775.248	85	775.248	85		
Różne dochody i rozchody	225.256.241	05	2.280.707.431	—		
Aserwaty	1.282.290.900	53	1.282.033.281	93		
8% Państwowa Pożyczka złota	1.883.000	—	1.864.170	—		
Dawno potrącone z skasowanych depoz.	20.551	41				
Wpłacony wzgl. wypł. proc. od Poż. Odrodz.	46.625	—				
Prowizja za udzielenie poręki	124.913.278	—				
Przeniesiony stan gotówki z roku 1922.	12.961.039	37	14.780.899	50		
Kwota ogólna	1.648.264.884	21	3.808.125.101	43		

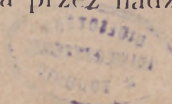
Obrot ogólny Powiatowej Kasy Oszczędności wynosi w roku 1923

	(rok 1923)		(rok 1922)	
w dochodzie	mk.	69.519.483.165,39	mk.	2.092.668.305,98
w rozchodzie	mk.	67.973.235.273,51	mk.	2.079.704.266,61
	mk.	137.492.718.438,90	mk.	4.172.372.572,59

Czysty zysk wynosił w roku 1923 mk. 1.137.562.625,95.

Rewizje miesięczne zostały wykonane przez Przewodniczącego Zarządu Powiat. Kasy Oszczędności.

Dnia 24. lutego 1923 r. odbyła się rewizja przez nadzwyczajną komisję rewizyjną.

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

Bilans

Aktywa

zysków i strat

1	Pożyczki hipoteczne		648.796,99
2	„ rewersowe		4.614.215,05
3	Pap. wartościowe (Nom. 8.410.400,—)		7.068.220,—
4	Rachunek bieżący		2.159.270.873,97
5	Wart. bilansu pap. wart. wstawiona w bilans za wiele o		322.000,—
6	Zaległe procenty przy końcu roku		15.348,65
7	Gotówka w kasie		1.546.247.891,88
8	Fund. rezerwowy Pap. wart. (Nom.	Mk. 191.000, zł. 280,— Mk. 310.676.092,—	
9	Ks. Oszczędności 3.275	Mk. 11.999.195,84	322.675.287,84
			<u>4.040.862.633,48</u>

Straty

Rachunek zysków

1	Odsetki dopisane do wkład. oszczędn.	10.777.592,14	
2	„ wypłacone gotówką	<u>601.818,34</u>	11.379.410,78
3	„ dopisane do rach. bieżących		45.752.804,96
4	Podatek skarbowy		1.197.592,05
5	Pobory		177.301.447,02
6	Koszta administracyjne		43.342.123,13
7	Portorja		7.205.000,—
8	Różne rozchody		2.055.451.189,95
9	Zaległe odsetki z roku 1922		169.515,50
10	Czysty zysk		1.137.562.625,95
			<u>3.479.361.619,34</u>

i rachunek
za rok 1923.

1	Wkłady oszczędnościowe	673.074.859,38
2	Rachunek bieżący	1.907.549.860,31
3	Fundusz rezerwowy	322.675.287,84
4	Czysty zysk	1.137.562.625,95
		<hr/>
		4.040.862.633,48

i strat

Zyski

1	Odsetki od pożyczek hipotecznych	995.826,37	
2	" " " wekslowych	49.651.630,23	
3	" " " lombard.	2.251.322,84	
4	" " " rewersowych	2.349.819,96	
5	" " " dla gmin i innych korpor.	1.946.260,23	
6	" " " papier. wart.	4.100.377,—	
7	" " " rach. bież.	<u>980.070.707,04</u>	1.041.365.953,67
8	Zaległe procenty przy końcu roku		15.348,65
9	Różne dochody	13.158.720,11 <u>343.125,01</u>	13.501.845,12
10	Prowizje od udzielonych gwarancyj		124.913.278,—
11	Zysk z papierów wart.		2.299.565.193,90
			<hr/>
			3.479.361.619,34

B. Sprawozdanie za rok 1924.

Wkłady.

Kwota wkładów przy końcu roku 1923 wynosi:	zł.	373,93
W roku 1924 przybyło:		
a) dopisany procent	zł.	1.133,81
b) wkłady	zł.	66.918,18
	razem zł.	68.425,92
W roku 1924 wypłacono:	zł.	42.434,98
Pozostaje stan wkładek przy końcu roku	zł.	25.990,94

Zestawienie rezultatów w rach. bieżącym.

Dochód wobec dziennika	zł.	798.733,15
Rozchód „ „	zł.	769.772,16
	zł.	28.960,99
Dolicza się stan z roku 1923	zł.	1.059,75
Stan ogólny	zł.	30.020,74

Zaliczki w rach. bieżącym.

Stan zaliczki z roku 1923	zł.	1.199,59
„ „ w roku 1924 powiększył się o	zł.	759.232,58
	razem zł.	760.432,17
Spłacono	zł.	698.057,55
Stan zaliczki:	zł.	62.374,62

Wynik pożyczek w roku 1924.

Rodzaj pożyczki	Stan przy końcu roku 1923		Zwaloryzowano w r. 1924 na podstawie rozp. P. Prezydenta Rzplj. Polsk. z dn. 14. V. 24.		Wypożyczono w roku 1924		Spłacono w roku 1924		Stan przy końcu roku 1924	
	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
A. Hypoteki										
1. na majątn. miejskich	165.450	—	29.624	55					29.624	55
2. na majątn. wiejskich	397.582	—	45.723	82					45.723	82
3. amort. na majątn. miejskich	79.664	09	14.065	37					14.065	37
4. amort. na majątn. wiejskich	6.100	—	1.125	45					1.125	45
	648.796	09	90.539	19					90.539	19

Rodzaj pożyczki	Stan przy końcu roku 1923		Zwaloryzowano w r. 1924 na podstawie rozp. P. Prezydenta Rzplj. Polsk. z dn. 14. V. 24.		Wypożyczono w roku 1924		Spłacono w roku 1924		Stan przy końcu roku 1924	
	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
B. Weksle					52.825	56	37.345	56	15.480	—
C. Pożyczki										
1. zastawnicze	18.429	65		15	720	—	425	15	295	—
2. za poręczeniem dla osób prywatn.	38.000	—	7.037	03					7.037	03
3. dla gmin i innych korporacji	4.557.785	40	14.580	09				06	14.586	03
	4.614.215	05	21.617	27	53.545	56	37.770	77	37.392	06

W roku 1924 znajdowało się papierów wartościowych w nominalnej wartości:

a) fundusz obiegowy	zł.	15.083,27
b) „ zapasowy	zł.	238,11
razem zł.		15.321,38

W wartości bilansowej:

a) fundusz obiegowy	zł.	14.440,97
b) „ zapasowy	zł.	177,79
razem zł.		14.618,76

Fundusz zapasowy dzieli się:

a) na książeczkę nr. 3.275	zł.	13,93
b) w papierach wartościowych	zł.	177,79
	zł.	191,72

Dochodzi zysk z roku 1923

	zł.	631,98
razem zł.		823,70

Wyciąg z manualu.

Tytuł	Dochód		Rozchód		Resztki	
	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
Pensje i renumeracje	111	11	8.068	57		
Koszta administracyjne			1.453	65		
Portorje			295	—		
Różne dochody i rozchody	1.726	96	436	39		
Aserwaty	23.206	88	23.206	88		
Prowizje za udzielone poręki	13.640	56				
Stan z roku 1923	859	02	631	98		
Lombard	800	—	800	—		
Konto waloryzacyjne	23	17	23	17		
	40.367	70	34.915	64		

Obrot ogólny Powiat. Kasy Oszczędności wynosi w roku 1924.

	(rok 1924)	(rok 1723)
w dochodzie:	zł. 1.674.972,79	mk. 69.519.483.165,39
w rozchodzie:	zł. 1.670.653,84	mk. 67.973.235.273,51
	<hr/>	<hr/>
	zł. 4.318,95	mk. 1.546.247.891,88

Czysty zysk wynosił w roku 1924 - zł. 29.615,93.

Rewizje miesięczne zostały wykonane przez Przewodniczącego Zarządu Powiatowej Kasy Oszczędności.

Bilans Powiat. Kasy Oszczędności

Pretensje

1	Stan kasy		4.318,95
2	Pożyczki hipoteczne		90.539,19
3	„ wekslowe		15.480,—
4	„ rewersowe		7.332,03
5	„ dla gmin		14.580,03
6	Papiery wartościowe		14.440,97
7	Rachunek bieżący		62.374,62
8	Zaległe odsetki przy końcu roku		220,25
9	„ „ z roku 1923		0,01
10	Fundusz rezerwowy (pap. wart. nom.	238,11 zł.	
	wart. bilans.	177,79 „	
	książeczka oszczędności nr. 3 275	645,91 „	823,70
		zł.	210.109,75

Rachunek zysków

Straty

1	Odsetki dopisane do wkładek	1.133,81	
2	„ wypłacone	55,91	
3	Zapłacony podatek skarbowy	131,02	1.320,74
4	Odsetki dopisane do rach. bież.		5.304,97
5	Pobory i renumeracje urzęd. P. K. O.		7.957,46
6	Koszty administracyjne		1.453,65
7	Portorje		295,—
8	Zysk		29.615,98
		zł.	45.947,75

w Starogardzie za rok 1924.

		Obowiązki
1	Wkłádki	25.990,94
2	Rachunek bieżący	30.020,74
3	Przerachowane pożyczki hipoteczn.	90.538,83
4	" " rewersowe	7.037,01
5	" " dla gmin	14.577,56
6	Papiery wartośc. (Fundusz obieg.)	11.505,04
7	Fundusz rezerwowy	823,70
8	Zysk	29.615,93
		zł. 210.109,75

i strat

		Zyski
1	Odsetki od pożyczek hipotecz.	2.123,53
2	" " wekslowych	4.614,95
3	" " lombardowych	6,60
4	" " rewersowych	149,43
5	" " dla gmin	628,92
6	" " pap. wartościowych	140,73
7	" " rach. bież.	21.530,80
8	Zaległe odsetki przy końcu roku	220,25
9	Zwroczone koszta admistr. w rach. bież.	313,88
10	Prowizje od udzielonych gwarancji	13.640,56
11	Zysk z papierów wartościowych	1.287,53
12	Różne dochody	1.290,57
		zł. 45.947,75

XIV. Podatki Powiatowe.

W roku 1924 pobrano następujące dodatki do państwowych podatków bezpośrednich i pośrednich, samoistne podatki, opłaty i inne należności:

I.	tytułem dodatku do podatku gruntowego,	
	a) 60% w gminach wejskich,	} 72.510,29 zł.
	b) 100% na obszarach dworskich,	
	c) 20% w mieście Starogardzie,	
II.	tytułem dodatku do podatku budynkowego, -	248,17 zł.
III.	tytułem dodatku do podatku przemysłowego,	
	a) 1/2% od obrotu,	} 16.039,22 zł.
	b) 25% do ceny świadectw przemysłowych	
IV.	tytułem 30% udziału w podatku dochodowym,	} 16.190,49 zł.
V.	tytułem dodatku do podatku dochod. od uposaż. służb.	
VI.	tytułem dodatku do opłat od patentów,	
	a) 100% od patentów na wyrób trunków alkoholowych,	} 4.981,47 zł.
	b) 200% od patentów na sprzedaż,	
VII.	tytułem dodatku do podatku od spożyci, zużycia wgl. produkcji spirytusu, wyrobów wódczanych, wina i piwa,	22.344,03 zł.
VIII.	tytułem 2% opłat od umów o przen. własn. nieruchomości,	5.260,49 zł.
IX.	tytułem 10% dodatku do podatku od spadków i darowizn,	36,50 zł.
X.	tytułem podatku od zwierząt pociągowych,	13.922,64 zł.
XI.	tytułem podatku od przedmiotów zbytku,	12.665,04 zł.
XII.	tytułem podatku od prawa polowania,	} 3.290,17 zł.
XIII.	za karty myśliwskie,	
XIV.	tytułem odsetek za zwłokę,	2.235,66 zł.
XV.	tytułem podatku od psów,	3.759,25 zł.
XVI.	tytułem specjalnych opłat drogowych,	
	a) 100% do podatku gruntowego,	} 75.017,44 zł.
	b) 100% do podatku budynkowego,	
	c) 100% wzgl. 50% do ceny świadectw przemysłowych,	

Razem wymierzono tytułem wszelkich podatków powiatowych:
285 605,73 złotych.

Razem wpłacono tytułem wszelkich podatków powiatowych:
263.767,44 zł. (w tem 10.000 zł. subwencji).

Pozostała reszta nieściągnięta - 21.838,29 zł. która uwzględniona zostanie w zamknięciu kasowym na rok 1925.

Z tego zestawienia widocznem jest, jak liczne drobiazgowo i skomplikowane są daniny powiatowe według ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11. sierpnia 1923. r. w przeciwstawieniu do dawniejszych ustaw, według których pobierało się dodatki do państwowego podatku dochodowego, gruntowego, budynkowego, procederowego i wyszynkowego, i samoistne podatki od nabywania gruntów i od psów, przyczem pamiętać należy, że na rzecz państwa nie pobierano wcale podatku gruntowego i budynkowego.

Efekt finansowy podług nowej ustawy jest ten sam jak według dawniejszej, ale jak znużającą i kosztowną jest droga do jego osiągnięcia.

Oprócz tego uwzględnić należy, że obciążenie podatkowe pewnych podatników jest znacznie wyższe od dawniejszego, natomiast niektóre warstwy ludności, któreby mogły i powinny opłacać podatki są zupełnie wolne od pewnych podatków jak n. p. dochodowego.

XV. Powiatowy Zarząd Drogowy.

A. Urzędnicy.

1. Budowniczy powiatowy Adam Walo, VII. gr. uposażenia od 1. 7. 1924.
2. drogomistrz powiatowy Bolesław Dywelski, XI. gr. uposaż.,
3. " " Izydor Piwecki, XI. gr. uposaż.,
4. " " Paweł Karpiński, XI. gr. uposaż.,
5. " " Józef Bielański, XI. gr. uposaż.,
6. " " Franciszek Piechowski, XI. gr. uposaż.,
7. " " Korneli Szwocha, XI. gr. uposaż.

Drogomistrz Szwocha został zwolniony z dniem 31. grudnia 1924. r. i jego miejsce pozostanie nieobsadzone.

8. technik budowlany Leon Bieliński, X. gr. uposaż.,
- Jeden drogomistrz znajduje się jeszcze w śledztwie dyscyplinarnym.

B. Robotnicy szosowi.

Stałych robotników szosowych zatrudniano w roku 1924 przeciętnie 34. Otrzymywali oni w ostatnich miesiącach 2,10, 2,30 i 2,50 zł. dziennie zależnie od kwalifikacji i pracowitości.

Oprócz stałych robotników szosowych zatrudniano i innych jak przy budowie nowych nawierzchni, tłuczeniu kamieni i t. d. i otrzymywali oni wynagrodzenie według taryfy zarobkowej przyjętej w powiecie Starogardzkim lub według pewnej jednostki n. p. od 1 m³.

C. Budowa nowych szos.

W roku 1924. ukończono budowę nowej szosy Starogard - Rywałd długości 3,4 km.; koszty budowy odcinka długości 600 m, 507 drzewek szosowych i uporządkowania ostatecznego wyniosły ~~20000 zł~~

7.536,06 zł

D. Utrzymanie starych szos i dróg brukowanych.

I. Długość szos i ich podział na obwody:

W zarządzie powiatowym znajduje się:	193.913 km.,
z czego przypada:	
a) na szosy powiatowe	148.710,5 2.800 151.510,5 km.,
b) na szosy wojewódzkie	39,003 „
c) na szosy państwowe	3,400 „

Całość tych szos podzielona jest na 5 obwodów, podległych drogomistrzom powiatowym.

Obwód I. drogomistrza Bielańskiego obejmuje 38,487 km. i 9 stróżów szosowych; **obwód II.** drogomistrza Piechowskiego 38,533,5 km. i 7 stróżów; **obwód III.** drogomistrza Piweckiego 39,334 km. i 6 stróżów; **obwód IV.** drogomistrza Dywelskiego 37,211 km. i 6 stróżów; **obwód V.** drogomistrza Karpińskiego 37,498 km. i 6 stróżów.

II. Czynności stróżów szosowych.

Stróżów szosowych (dróżników) zatrudniono w miesiącach zimowych przy usuwaniu śniegu, rąbaniu lodu na szosach, ustawianiu materjałów, czyszczeniu drzew szosowych, obcinaniu gałęzi dla ochrony jezdni i t. d. a wiosną, latem i jesienią przy przekładaniu ka-

mieni, usuwaniu błota i wody, czyszczeniu rowów, przejazdów i przepustów, przy naprawach szos, dróg letnich, przy obcinaniu bankietów szosowych, bieleniu kamieni, budowie nowych powłok, wreszcie przez pilnowanie i przestrzeganie porządku na drogach publicznych.

III. Budowa nowych powłok.

W roku 1924. urządzono 6,670 km. nowych powłok a mianowicie na szosach powiatowych 6,309 km. a na wojewódzkich 0,361 km., mianowicie:

w obwodzie	I.	2.342 m.
"	II.	1,407 "
"	III.	1,270 "
"	IV.	1290, "
"	V.	0,361 "

Do nowych powłok zużyto na 1. stację czyli 100 m: 34 — 38 m³ szabru czyli 30 — 34 m³ kamieni surowych i 16 — 20 m³ żwiru.

Pogoda z powodu liczniejszych opadów sprzyjała budowie nowych powłok, natomiast utrudniały ją brak środków przewozowych i konieczność używania wału konnego, którym wałowanie wypada o 40% drożej jak parowym.

IV. Remanent, dostawa oraz zużycie materiałów szosowych.

Remanent w dniu 31. 12, 1923 r.	Zakupiono materiałów szosowych	Potłuczono kamieni surowych na szaber	Zużyto materiałów do nowych powłok i napraw	Remanent w dniu 31. 12. 1924 r.
a) kamieni surowych 697 m ³ b) szabru 677 m ³ c) żwir 302 m ³	a) kamienia surowego 2382 m ³ b) żwiru 1762 m ³	2382 m ³	a) szabru 2049 m ³ b) żwiru 1425,50 m ³ <i>1425,50 m³</i>	a) kamieni surowych 597 m ³ b) szabru 1010 m ³ c) żwiru 640,50 m ³
razem 1676 m ³	razem 4144 m ³	2382 m ³	razem 3472,50 m ³	razem 2247,50 m ³

V. Koszty utrzymania wszelkich szos w powiecie.

A. szosy powiatowe:

1) administracja, pobory urzędników i stróżów szosowych	31.616,87 zł.
2) dostawa i tłuczenie materiałów szosowych oraz urządzenie nowych powłok	32.650,01 zł.
3) konserwacja szos	11.445,91 zł.
4) kupno i utrzymanie narzędzi szosowych	963,61 zł.

razem: 76.676,40 zł.

B) Szosy wojewódzkie:

1) jak pod A)	7.795,62 zł.
2) " " "	1.309,95 zł.
3) " " "	1.710,63 zł.
4) " " "	251,94 zł.

razem: 11.068,14 zł.

C) Szosy państwowe:

1) jak pod A)	873,80 zł.
2) " " "	516,88 zł.
3) " " "	257,86 zł.
4) " " "	21,96 zł.
	<hr/>
razem:	1.670,50 zł.

Ogólne koszty wynosiły: 89.415,04 zł., przeciętne koszty utrzymania 1.km. szos wynoszą więc:

$$\frac{89.415,04}{191.113} - \text{okrągło } 470 \text{ zł.}$$

VI. Dotacje państwowe i wojewódzkie.

1) Ze Starostwa Krajowego w roku 1924 otrzymano tytułem zapomogi:	
a) na szosy powiatowe	20.660,21 zł.
b) " " wojewódzkie	15.301,06 zł.
c) " " państwowe	1.593,79 zł.
	<hr/>
razem:	37.555,06 zł.
2) z Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego	10.000,— zł.
	<hr/>
razem:	47.555,06 zł.

Ponieważ otrzymano tytułem zapomogi na szosy wojewódzkie i państwowe 16.894,86 zł. a zużyto tylko 12.738,64 zł., więc nadwyżkę w kwocie 4.156,22 zł. należy przenieść i zużyć w rok 1925.

VII. Przygotowanie nowych projektów dróg i mostów.

W roku sprawozdawczym sporządzono względnie przygotowano następujące projekty:

- regulacji i umocnienia drogi gminnej Pączewo - Wysoka,
- budowy nowego mostu we Wdzie,
- Powiatowej Szkołki drzew,
- budowy szosy Pisienica - Pinczyn.

E. Ogólne sprawozdanie.

W roku sprawozdawczym nastąpiła stanowcza zmiana na lepsze w kierunku naprawy dróg powiatowych. Jeżeli prace postępować będą nadal w tem tempie, to najdalej kilku latach szosy doprowadzone zostaną do stanu przedwojennego albo nawet lepszego.

Oprócz wielu prac wykonanych racjonalnie i nie wysokim kosztem przygotowano wielką część materiałów na rok 1925.

W grudniu 1924. r. lustrował szosy powiatowe naczelnik Wydziału Robót Publicznych Dróg) w Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Toruniu p. inżynier Maćkowski i (stwierdził w swoim sprawozdaniu, że gospodarka drogowa w naszym powiecie jest bardzo dobra i celowa, w następstwie czego Wydział Powiatowy otrzymał 10.000 złotych subwencji państwowej.

W celach wykonywania sprawniejszej i szybszej kontroli prac i pracowników na drogach powiatowych zakupiono dla budowniczego powiatowego motocykl z przyczepką kosztem: 2.980,16 złotych, i przy jego pomocy osiągnięto pomyślne rezultaty.

Przeciętne koszty utrzymania 1. km. wynosiły w roku omawianym 470 zł., co dowodzi, że pracowaliśmy taniej, jak przed wojną, bo w roku 1914 wynosiły te koszty 580,56 zł. a w roku 1913. 623,22 złotych.

Najważniejszą przeszkodą jeszcze intensywniejszego postępu prac i naprawy była trudność uzyskania środków przewozowych, co, mamy nadzieję, zmieni się na lepsze w roku następnym z powodu zmiany stosunków gospodarczych.

XVI. Meljoracje.

Sprawa prac meljoracyjnych nie postąpiła w roku sprawozdawczym ani na krok naprzód najpierw z powodu braku funduszków, a powtóre wskutek zmiany właściwości władz wodnych. Według polskiej ustawy wodnej z dnia 16. września 1922 r. (Dz. U. R. P. nr. 102 pozycja 936) sprawy wodne załatwione być mają wyłącznie przez władze państwowe, podczas gdy według niemieckiej ustawy wodnej sprawy należały w znacznej mierze do starosty jako przewodniczącego Wydziału Powiatowego względnie do samego Wydziału Powiatowego.

Według art. 189 wymienionej ustawy polskiej sprawy wodne mają być załatwiane przez państwowe władze administracyjne I. i II. instancji przy udziale wybranych obywateli.

Kolegium wodne przy Starostwie składa się ze starosty jako przewodniczącego, z jednego urzędnika administracyjnego i z jednego obywatela, wybranego przez Wydział Powiatowy na lat 5.

Cała trudność w urzędowaniu tego kolegium leży w tem, że Starostwo nie posiada fachowego urzędnika w sprawach wodnych, lecz musi się posiłkować Państwowym Urzędem Budownictwa Meljoracyjnego w Tczewie, którego właściwość rozciąga się na kilkanaście powiatów, wskutek czego prace nie mogą postępować w takim tempie, jak tego warunki gospodarcze wymagają. W tym kierunku musi Wydział i Sejmik Powiatowy obmyśleć środki i sposoby, aby umożliwić rozwój spółek meljoracyjnych i sprawniejsze załatwienie spraw wodnych w powiecie.

W powiecie starogardzkim istnieją następujące spółki meljoracyjne, rozwijające się z wyjątkiem odwodnienia Czarne, która z powodu ogromnych kosztów i trudności technicznych nie wykonała większej części prac:

1. Spółka meljoracyjna - Grabowo,
2. " odwodnienia w Królówlesie,
3. " czyszczenia rzeki Czarnejwody w Osowie,
4. " odwodnienia - Czarne,
5. " " Miryce,
6. " " Lubichowo,
7. " " Lipinki Szlach.
8. " " Żelgoszcz,
9. " " Okole.

Prócz tego istnieją jeszcze względnie są w przygotowaniu spółki odwodnienia utworzone bezpośrednio przed wojną, które do życia nie mogą być powołane głównie z tego powodu, że wszelkie plany i kosztorysy znajdują się w Niemczech i w Gdańsku;

1. Spółka wodna w Piecach,
2. " odwodnienia Kotyże - Płaczewo - Sumin,
3. " " Sumin - Steklno,
4. " " Skórcz - Miryce,
5. " " Linówek.

W przygotowaniu jest założenie:

1. Spółka odwodnienia w Borzechowie,
2. " " w Bitonji - Stary Cis,

3. „ „ w Skórczu - Wielki Bukowiec - Wolental.
4. „ regulacji rzeki Czarnawoda.

XVII. Półożnictwo.

Półożnictwo w naszym powiecie regulowane jest nadal statutem powiatowym z dnia 1. 10. 1910 r., gdyż Ministerstwo Spraw Wewnętrznych nie zatwierdziło dotychczas nowego statutu uchwalonego przez Sejmik Powiatowy w roku 1922, ani też Sejm nie uchwalił ustawy normującej półożnictwo w całej Rzeczypospolitej.

Powiat podzielony jest na 22 obwodów, w których pracuje 19 akuszerok obwodowych, ustanowionych przez Wydział Powiatowy, i 2 wolnopracujące akuszerki. Trzy obwody nie są obsadzone dla braku odpowiednich kandydatek, co jednakowoż zmieni się w roku 1925.

Wydział Powiatowy gwarantuje akuszerkom pewne minimum dochodu, dostarcza im przyrzędów akuszerskich, pokrywa koszty egzaminów uzupełniających i t. d.

W roku 1924. osiedliły się powiecie następujące akuszerki obwodowe:

- a) Anna Bojar w Osiecznie od 1. 5.,
- b) Marta Zakrzewska w Wielkim Bukowcu,
- c) Berta Kończewska w Rzeżęcynie.

Cztery akuszerki otrzymują emeryturę z Wydziału Powiatowego po 150 zł. rocznie, płatnych w ratach miesięcznych.

XVIII. Wynagrodzenie żeńskiej służby domowej.

Wydział Powiatowy przyznawał nadal na mocy statutu powiatowego żeńskiej służbie domowej nagrody za długoletnią i wierną służbę.

XIX. Elektrownia obwodowa w Stockim Młynie.

W roku sprawozdawczym sprawdziły się już przewidywania nasze co do umowy uzupełniającej z dnia 20. grudnia 1923., gdyż przyniosła nam ona 5.627,78 złotych dochodu, który jednak nie jest ostatecznym, gdyż rok gospodarczy Elektrowni obwodowej trwa od 1. lipca do 31. czerwca.

Z powodu wprowadzenia stałej waluty w Polsce i obniżenia cen węgla stała się aktualną sprawa cen pobieranych przez Elektrownię za prąd i światło. Na tem tle powstały nieporozumienia między odbiorcami a zarządem Elektrowni, odbywały się zebrania odbiorców (w jednym brał udział Przewodniczący Wydziału Powiatowego), konferencje wspólne i t. d.

Wydział Powiatowy zajmował się temi sprawami, ponieważ bez jego zgody nie wolno zarządowi Elektrowni zmieniać ogólnych warunków dostawy prądu, przeprowadził korespondencje z zarządem, odbył konferencję z właścicielami, postarał się o rzeczoznawcę technicznego i t. d.

Do porozumienia dotychczas nie doszło.

XX. Urząd Ubezpieczeń w Starogardzie.

Przewodniczącym Urzędu Ubezpieczeń jest p. starosta Dr Bogocz a jego zastępcami p. Wacław Rudowski, obywatel ziemski w Klonówce, i p. Czesław Nagórski, fabrykant w Starogardzie.

Referentem i protokolantem jest p. Paweł Kosecki, urzędnik Starostwa.

Odbyły się 3 posiedzenia.

Według dziennika Urzędu Ubezpieczeń wpłynęło w roku 1924-584. spraw, pomiędzy niemy były wniosków:

o rentę starości	21
" " inwalidową	79
" " wdowią	18
" " sierocą	16

Reszta spraw przypada na Kasę Chorych, wypadki ubezpieczenia urzędników prywatnych i inne.

Niezałatwionych wniosków, które odłożono na posiedzenie w roku 1925 było:

o rentę inwalidową:	4
o rentę wdowią:	2

XXI. Zakład Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie i leśnictwie, sekcja Starogard.

Sekcja Starogard liczyła dnia 31. XII. 1924. 5232 producentów rolnych, (członków zakładu z łączną sumą):

a) rzeczywistego podatku gruntowego przedwojennego:	45.387,54 mk.
b) fikcyjnego podatku gruntowego	5.413.— zł.
c) wartości wynagrodzenia w gotówce i w naturaljach' jakie wszyscy urzędnicy i robotnicy otrzymali w roku kalendarzowym 1924-331.694,—zł. Ubezpieczonych przedsiębiorstw obejmujących 102.126,46 ha	

1 W tem głównych rolnych i leśnych	5.232
z czego przedsiębiorstw obejmujących:	
a) nie więcej niż 15 ha	4.306
b) ponad 15 ha jednakże nie więcej niż 25 ha	490
c) ponad 25	436
2) ogrodniczych i cmentarnych	19
3) pobocznych przemysłowych i t. d.	103
Ubezpieczonych czynności	1

Podlegających ubezpieczeniu:

1. zwykłych robotników rolnych i leśnych mężczyzn i kobiet oraz dzieci	7.198
2. robotników fachowych,	238
3. urzędników rolnych,	54
4. producentów	
a) producentów rolnych wraz z żonami,	8.602
b) członków rodziny,	8.618

Koszta administracji Sekcji Starogard za rok 1924 wynosiły:

a) za badania lekarskie,	249,31 zł.
b) portorje,	172,36 zł.
c) artykuły biurowe,	81,50 zł.
d) opał, światło, dzierżawę i czyszczenie biura	150,— zł.

razem: 653,17 zł.

W roku 1924. pobrano na rzecz Zakładu Ubezpieczeń od wypadków w rolnictwie składki w wysokości razem: 24.976,— zł.

z której to kwoty potrącono:

1) koszta administracji Sekcji,	653,17 zł.
2) 10% wzgl. 5% udział ze ściągniętych składek na pokrycie poborów urzędnika opracowującego sprawę Zakładu Ubezp. oraz jako wynagrodzenie Przew. Sekcji,	razem: 1.266,65 zł.

Wobec tego czysty dochód dla Zakładu Ubezpieczeń wynosi: 23.056,18 zł.
W roku 1924. zgłoszono 41 wypadków w tem 1 śmiertelny.

XXII. Zdrowotność publiczna.

Lekarzem powiatowym w powiecie starogardzkim jest p. Dr. Alfons Gaszkowski. Miasto Starogard posiada lekarza miejskiego w osobie p. D-ra Balewskiego, którego czynności urzędowe obejmują opiekę lekarską nad ubogimi miasta Starogardu, funkcję lekarza szkólnego i kierownika szpitala miejskiego, Lekarzem naczelnym szpitala św. Elżbiety w Starogardzie był p. Dr. Gaszkowski.

Stan zdrowotny w powiecie starogardzkim w roku ubiegłym był niekorzystny. Mianowicie przybrał dur brzuszny formy groźne i rozpowszechnił się nie tylko w Starogardzie, gdzie jest zjawiskiem stałym od lat długich z powodu braku kanalizacji, niehygienicznych mieszkań i przepełnienia, ale i w powiecie a mianowicie w Suchobrzeźnicy, Brzeźnie, Krównie, Lubikach, Linówcu, Jabłowie, Skórczu, Grabowie, i Rózentalu. Jest bardzo prawdopodobnem, że zaraza przenosiła się głównie przez styczność z chorymi i przez nieświadomienie ludności, że wydzieliny ludzkie jak kał i mocz, a przez to i odzież i pościel są głównym źródłem zakażenia. W Jabłowie i w Linówcu powodem zarazy były studnie, które zamknięto. Mimo wszelkich zabiegów osób powołanych, choroba ta przybrała w niektórych z wyżej wymienionych miejscowości większe rozmiary. Udało się jednakowoż przez pouczenie ludności przy pomocy wydzwonienia, przez użycie wszystkich ustawą dozwolonych zarządzeń, przez masowe wydawanie środków leczniczych we formie tabletek „Besredki“ na koszt powiatu chorobę stłumić tak, że przy końcu roku uważać ją można było nieomal za zlikwidowaną. Chorób zakaźnych razem zgłoszono:

dur brzuszny	75 (10 zgonów)
gruźlica	38 (33 „)
zakażenia połogowe	7 (1 „)
płonica	10
błonica	8
czerwonka	12
wścicklizna	8 (1 zgon)
zatrucie artykułami spożywczemi	5 (5 zgonów)

Gruźlica także rozmnożyła się w stosunku do lat ubiegłych. Zameldowanych wypadków było tylko 38, ale ponieważ Kasa Chorych sama rejestruje w roku ubiegłym 81 wypadków gruźlicy, należy przypuszczać, że liczba chorych przewyższa sumę 100.

Szczepienie przeciwospowe wykonał jak zwykle lekarz powiatowy w czasokresie od końca maja aż do połowy lipca. W myśl ustawy polskiej szczepiono i to dzieci: 1, 6 i 12 letnie. Liczba szczepionych po raz pierwszy wynosiła 1.900 dzieci, z tego 1.812 dodatnio. Powtórnie i ponownie 2.629 dzieci, z tego 2.537 dodatnio. W okręgu Skórcza wykonał szczepienia w zastępstwie lekarza powiatowego p. Dr. Żynda ze Skórcza, Powiat posiada 3. egzaminowanych desyntezytorów i to w Zblewie, Osieku i Starogardzie.

Prócz tego posiadają specjalne urządzenia desyntezyjne:

Zakład psychiatryczny w Kocborowie, szpital św. Elżbiety i szpital miejski w Starogardzie.

Z powodu tyfusu zamknięto szkoły czasowo w Linówcu i Suchobrzeźnicy.

Specjalnego wozy do transportowania chorych powiat nie posiada. Przymusowe oględziny zwłok odbywały się w Starogardzie i w Skórczu.

W powiecie było w roku 1924 razem 15 lekarzy i to w Kocborowie 6, w Starogardzie 6, w tem 2 wojskowych, w Skórczu 2, w Zblewie 1.

Apteki znajdują się w Starogardzie 2, w Skórczu i w Zblewie po jednej. W Starogardzie są 3 drogerje, w Skórczu i w Zblewie po jednej.

XXIII. Sprawy weterynaryjne.

Sprawozdanie weterynaryjne z powiatu Starogardzkiego za drugą połowę 1924 r. t. j. od 1. VII. do 30. XII. 1924 r.

Najwięcej zrozumienia dla hodowli bydła ogólnie okazują obywatele ziemscy, natomiast o gospodarzach tylko o wyjątkach to powiedzieć można. Tak też najlepszy materiał koński wykazują majątki. Przeważa tu typ konia średniego, prusko-wschodniego, w mniejszej mierze typ konia ciężkiego, reńsko-belgijskiego, albo perszerona. Stan odżywienia jest na ogół dobry. Mało wagi zwraca się u nas na pielęgnację kopyt, przedewszystkiem u źrebiąt, przytem mniejsi gospodarze używają przedwcześnie źrebięta do zaprzęgu, przezco rozwój fizyczny konia cierpi. Chorób zakaźnych prawie, że nie było oprócz dwóch wypadków świerzbu, po 1 koniu w dwóch zagrodach. Wywóz minimalny wynosił zaledwie 10 koni do Gdańska.

Hodowla bydła rogatego jest dosyć intensywina, hoduje się prawie wyłącznie czarno-białą rasę nizińską. Stan odżywiania jest dobry co do bydła na majątkach, lecz często niezadawalniający u gospodarzy mniejszych. Największą plagą dla hodowców bydła przedstawia gruźlica, którą najwięcej spotyka się w oborach nie stojących pod dozorem Izby Rolniczej. Otwartej gruźlicy płuc lub wymienia jednakowoż nie zauważyłem. Innych chorób zakaźnych bydła rogatego nie było, prócz 2 sporadycznych wypadków złośliwej febry kataralnej (coryza — gangrae — noso.)

Wywóz bydła dla celów hodowlanych nie był zbyt wielki, 50 krów i jałówek i 10 buhai, natomiast na rzeź, przeważnie do Gdańska, mniej do miast w kraju, wyszło 563 sztuk i 85 cieląt. Sposób utrzymania bydła nie zawsze odpowiada wymaganiom higieny, co przedewszystkiem u mniejszych gospodarzy często zauważyć można. Konia każdy czyści szczotką i zgrzebłem, ale bydło spotyka się często w stanie nieczystym, przezco nieprzyjemny odor udziela się i mleku. Tą sprawą powinny się kółka rolnicze zająć i działać oświecającą, wskazując jak ważną rolę odgrywa skóra na ogólny stan organizmu.

Stan owiec licznie zmniejszył się i to dlatego, że mniejsi gospodarze, którzy w czasie wojny światowej i też potem owce trzymali dlatego, aby mieć własną wełnę, wyzbywając się ich jako nie rentujących się. Stan odżywiania owiec nie jest zawsze dobry, nawet i na majątkach. Chorób zakaźnych między owcami nie było. Na rzeź wywieziono 1015 do Gdańska.

Najliczniej reprezentowana jest trzoda chlewna, przeważa rasa uszlachetniona niemiecka a tylko w małej liczbie znajduje się białą rasą angielską. Największą plagą dla tej dziedziny hodowli jest różycyca, która prawie zimą i latem występuje, chociaż zimą porą mniej. Walka przeciw tej chorobie jest o tyle trudna, że tylko w rzadkich wypadkach dowiadują się o niej władze wet. pol. wobec czego też statystyka w tej sprawie jest niepewna. Rozwleka się też tę chorobę przez sprzedawanie mięsa chorych sztuk innym osobom, przez nielegalny handel, co niestety zbyt często się dzieje. Poza tem zagnieździła się też w niektórych większych chlewach zaraza trzody chlewnej, połączona często z pomorem. I w tym wypadku jest statystyka niedokładna. Na rzeź wywieziono razem 2650 świń, z tego około 800 sztuk do Czechosłowacji i Wiednia, a reszta do Gdańska.

U drobiu zaszła w tutejszym powiecie cholera drobiu i gruźlica, lecz zarządzenia wet. policyjne zdołały te choroby umiejscowić. Cholera drobiu wystąpiła w majątku Kocborowie i w Żabnie u jednego obywatela ziemskiego.

Wścieklicznę udało się przez ostre zarządzenia wet. policyjne unieszkodliwić, tak że tylko u jednego psa ją skonstatowano.

Walka przeciw chorobom pomorkowym na podstawie przepisów wet.-policyjnych okazała się bardzo wydajną, ale mogła by być jeszcze wydajniejszą, gdyby wszelkie wypadki choroby dochodziły prędzej do wiadomości powiatowego lekarza weterynaryj. Wszelkie wypadki, powinno by się kierować jednocześnie do władz administracyjnych i do powiat. lekarza weterynaryj.

XXIV. Bezrobocie.

Zestawienie statystyczne za rok 1924.

Miesiąc	Zgłoszenia poszukuj. pracy	Zapośredniczono	Pozostało bezrobot- nych	Przypadało na 1 wolne miejsce robotników	Przypusz- czalna liczba bezrobotnych
Styczeń	424	138	286	‰ 3,3	315
Luty	490	203	287	„ 2,4	316
Marzec	649	361	288	„ 1,7	307
Kwiecień	1.152	896	256	„ 1,1	282
Maj	1.041	951	90	„ 1,1	951
Czerwiec	405	278	127	„ 1,4	405
Lipiec	461	326	135	„ 1,4	461
Sierpień	493	243	250	„ 2,0	493
Wrzesień	471	274	197	„ 1,7	471
Październik	444	278	166	„ 1,6	183
Listopad	740	375	365	„ 1,9	402
Grudzień	528	263	365	„ 2,0	402

XXV. Administracja wójtostw.

Obwody wójtowskie w liczbie 24 nie uległy zmianie. Stanowisko wójta wzgl. zastępcy wójta zajmują mianowani w roku 1923. przez Pana Wójewodę Pomorskiego komisaryczni wójci i zastępcy.

L. b.	Obwód wójtowski	Imię i nazwisko i miejsce zamieszkania wójta	Imię i nazwisko i miejsce zamieszkania zastępcy wójta
1	Szpegawsk	Jan Kitowski-Rywałd	Wojciech Ehlert-Brzeźno
2	Krag	Józef Bukowski-Starogard	Fr. Bukowski-Okole
3	Rokoczyn	Józef Brok-Rokoczyn	
4	Sumin	Władysław Bakowski-Kotyże	J. Zieliński-Kotyże
5	Pinczyn	Jan Bieliński-Pinczyn	Bron. Deregowski-Semlin
6	Zblewo	Wład. Szwedowski-Zblewo	Bol. Zaremba-Zblewo
7	Miradowo	Wład. Szwedowski-Zblewo	J. Osowski-Białachowo
8	Okonin	Fr. Mechliński-Lubiki	A. Wojak-Lubiki
9	Huta Leśna	Józef Gwizdała-Zawada	J. Ebertowski-Czarnawoda
10	Bobowo	Apolinary Urbanowski-Bobowa	Fr. Piński-Wysoka
11	Barłożno		Fankidejski-Barłożno
12	Drewniaczki	Wł. Duszyński-Żelgoszcz	Adam Machuta-Żelgoszcz
13	Nowacerkiew	Józef Mazela-Nowacerkiew	Józef Hasse-Nowacerkiew
14	Skórcz	Stanisław Paszke-Skórcz	
15	Borkowo	Piotr Kowalski-Rzeżęcyn	Konrad Rezmer-Gąsiorki
16	Lubich. Nadle.	Wład. Krause-Lubichowo	Winc. Wróblewski-Wilczebłota
17	Lubichowo	„ „ „	Jan Wiorek-Lubichowo
18	Jabłowo	Wł. Kiljan-Jabłówko	Jan Szczuczko-Klonówka
19	Kokoszki	Józef Bukowski-Starogard	Wł. Kleśmicki-Linowiec
20	Pączewo	Jan Krajnik-Czarnylas	Karol Samplawski-Grabowo
21	Osieczno		Jan Osowicki-Osowek
22	Wyrty	Jan Landowski-Osowo	
23	Błądno	Dominik Czuplewski-Osiek	Konst. Masiak-Osiek
24	Młyńsk	Jakób Szwocha-Piece	Jan Osowski-Piece

XXVI. Administracja gminna.

Na czele gmin stoją przeważnie sołtysi z wyboru, tylko w dwóch gminach mianowicie w Barchnowach i Wilczychbłotach są sołtysi komisaryczni.

We wszystkich gminach zarząd gminny składa się z sołtysa i 2 ławników. Liczba radnych gminnych wynosi od 6-21.

L. b.	Nazwa gminy	Imię i nazwisko sołtysa	Tyczaso- we zesta- wienie za rok 1924 dochod.		wydatk.		Niedobr. w roku 1924.		Nadwyżka dochodu w roku 1924.	
			zł.	gr	zł.	gr	zł.	gr	zł.	gr
		komisaryczny								
1	Barchnowy	Ignacy Serocki	1.723	21	1.680	64			42	57
2	Barłożno	Izydor Dunajski	9.758	06	9.540	07			217	99
3	Białachowo	Franciszek Zieliński	1.739	95	1.720	88			19	07
4	Bytonia	Winc. Pelpiński	3.053	63	2.927	32			126	31
5	Bobowo	Ignacy Piłat	6.283	72	6.269	86			13	86
6	Borzechowo	Jan Piłat	3.828	42	3.704	71			123	71
7	Brzeżno	Roch Paluchowski	3.779	73	3.726	43			53	30
8	Czarne	Leon Bujak	1.712	53	1.786	94	74	41		
9	Czarnylas	Jan Krajnik	4.339	94	4.241	94	98			
10	Czarnawoda	Jan Ebertowski	1.016	46	934	77			81	69
11	Dąbrówka	Aleks. Grabowski	4.124	30	4.097	49			26	81
12	Borzechowo Nowe	Stanisł. Baranowski	43	29	36	30			6	99
13	Gentomic	Leon Hildebrandt	1.161	69	1.506	92	345	23		
14	Gąsiorki	Józef Hoppe	2.100	45	2.269	39	168	94		
15	Grabowo	Konrad Bąkowski	2.646	21	2.529	06			117	15
16	Grabowiec	Jan Kochanowski	775	34	873	72	98	38		
17	Huta	Wincenty Kuchta	1.664	32	1.610	22			54	10
18	Iwiczno	Mich. Zakrzewski	3.612	85	3.141	57			471	28
19	Jabłówko	Stefan Dunajski	2.711	34	2.727	69	16	35		
20	Kaliska	Franc. Ceranowski	2.770	—	3.004	—	234	—		
21	Karolewo	Wilhelm Gibas	835	41	826	51			8	90
22	Karszanek	Piotr Stosik	2.911	67	2.904	70			6	97
23	Kasparus	Ignacy Słomski	1.236	30	1.219	06			17	24
24	Kłanin	Michał Połom	739	76	736	46			3	30
25	Kolincz	Stanisław Krzykowski	1.264	78	1.240	91			23	87
26	Krolówlas	Józef Ptach	1.433	20	1.372	96			60	24
27	Kotyże	Władysł. Bąkowski	861	70	815	37			46	33
28	Krąg	Antoni Pałkowski	5.576	03	5.584	91	8	88		
29	Krówno	Tomasz Chabowski	1.172	48	1.011	84			160	64
30	Kulice	Leon Gliszczynski	7.373	29	7.784	31	409	07		
31	Linowiec	Józef Kamiński	2.369	89	2.509	52	139	63		
32	Lipinki	Jak. Czaptliński	597	78	830	39	232	61		
33	Lubichowo	Władysł. Krause	4.307	62	3.739	28			568	34
34	Lubiki	Fran. Mechliński	778	62	736	40			42	22
35	M. Bukowiec	Juljan Sarnowski	1.666	55	1.615	70			50	85
36	Miryce	Jan Kukul	1.345	75	1.333	49			12	26
37	Mirotki	Bronisław Kleina	2.272	91	2.334	—				
38	Morzeszczyń	Jakób Krefft	1.026	16	1.077	20	61	09		
39	Mościska	Bronisław Lemkowski	1.657	09	1.579	54	51	04	77	55
40	Nowacerkiew	Józef Mazella	3.169	97	3.071	17			98	80
41	Ocypel	Józef Chyrek	2.148	—	1.964	26			183	74
42	Osieczno	Aug. Kamiński	2.359	95	2.280	71			79	24
43	Okole	Franciszek Bukowski	637	16	582	16			55	—
44	Osiek	Franciszek Kwiczór	2.597	84	2.455	42			142	42
45	Osówek	Jan Osowicki	1.505	58	1.754	95	249	37		

L. b.	Nazwa gminy	Imię i nazwisko sołtysa	Tymcza- sowe ze- stawienie za rok 1924. dochodów		Tymcza- sowe ze- stawienie za rok 1925. wydatków		Niedobór w roku 1924.		Nadwyżka dochodu w roku 1924.	
			zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.	zł.	gr.
46	Osowo	Michał Połom	2.733	97	2.696	54			37	43
47	Olsze	Franciszek Galikowski	790	10	713	90			76	20
48	Piece	Władysław Mechliński	1.734	03	1.850	49	116	46		
49	Pinczyn	Jan Bieliński	3.159	99	3.464	39	304	40		
50	Pączewo	Ro h. Arasmus	10.395	76	10.494	41	198	65		
51	Rywałd	Józef Guzowski	975	75	897	29			78	46
52	Radogoszcz	Franciszek Kosznik	7.131	47	7.192	78	61	31		
53	Rzeżęcyn	Franciszek Hildebrandt	1.716	40	1.716	40				
54	Rąbarg	Stan. Czarnowski	227	72	463	24	235	52		
55	Rożental	Jan Glock	3.356	14	4.147	41	791	27		
56	Semlinek	Franciszek Kurr	2.782	21	2.709	67			72	54
57	Suchobrzeźnica	Józef Gradowski	1.123	07	1.118	81			4	26
58	Sumin	Alojzy Grzonka	2.292	—	1.643	70			648	30
59	Szlachta	Bernard Łobocki	2.094	99	2.066	53			28	46
60	Skórcz	Stan. Paszke	18.974	59	19.105	59	131	—		
61	Studzienice	Franc. Rompkowski	498	20	498	—			0	20
62	Smolniki	Ign. Chabowski	497	47	473	85			22	62
63	Trzcinek	Jan Brzeziński	3.242	78	3.171	06			71	72
64	W. Bukowiec	Jan Kosecki	3.494	68	3.334	01			160	67
65	Semlin	Bronisł. Deręgowski	520	23	622	07	101	84		
66	Wda	Józef Jędrzejewski	1.974	23	1.974	23				
67	Wieck	Franc. Janikowski	182	82	183	67	1	85		
68	Wielbrandowo	Senerj. Walkowski	1.896	07	1.889	55	6	52		
69	Wilczebłota	komis. Wł. Krause	474	34	446	49			27	85
70	Wycinki	Józef Graban	1.135	77	1.124	70			11	07
71	Wysoka	Teofil Stoba	9.691	25	9.630	50			60	75
72	Wolental	Bernard Błędzki	3.246	71	3.240	—			6	75
73	Zblewo	Władysł. Szwedowski	9.155	76	8.166	56			989	20
74	Zimnezdroje	Adam Piesik	841	37	833	25			8	12
75	Żabno	Józef Mechliński	3.408	25	3.388	51			19	74
76	Źdrojno	Paweł Lipkowski	1.147	07	1.060	84			86	23
77	Żelgoszcz	Adam Machuta	2.190	75	2.190	04			0	71

XXVIII. Administracja Urzędów stanu cywilnego.

Powiat starogardzki podzielony jest na 26 obwodów Urzędu Stanu Cywilnego. Urzędnikami Stanu Cywilnego wzgl. ich zastępcami z nominacji Pana Wojewody Pomorskiego są:

L. b.	Urząd Stanu Cywilnego	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania	
		urzędnika stanu cywiln.	zastęp. urzędn. stanu cywiln.
1	Skórcz	St. Paszke - Skórcz	B. Fankidejski - Wielbrandowo
2	Szpegawsk	Wociech Ehlert - Brzeźno	Stefanski - Szpegawsk
3	Pinczyn	Michał Loroeh - Pinczyn	Br. Deręgowski - Semlin
4	Osowo	Jan Landowski - Osowo	Jakób Trocha - Osowo
5	Borzechowo	Jan Piłat - Borzechowo	Stan. Baranowski - Borzechowo
6	Pączewo	Jan Pestka - Pączewo	Fr. Kazubowski - Pączewo

L. b.	Urząd Stanu Cywilnego	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania	
		Urzędnika Stanu Cywiln.	zastęp. urzęd. stanu cywiln.
7	Nowacerkiew	Józef Mazela - Nowacerkiew	Leon Hildebrandt - Gentomie
8	Sumin	Wł. Bąkowski - Koteże	Wikt. Jerkiewicz - Koteże
9	Rokoczyn	Wikt. Jerkiewicz - Koteże	Wład. Bąkowski - „
10	Kocborowo	Fr. Dunajski - Kocborowo	Marc. Przewoźny - Kocborowo
11	Kokoszki	Józef Bukowski - Starogard	Wł. Kleśmicki - Linowiec
12	Krąg	„ „ „	Józ. Mechliński - Żabno
13	Borkowo	Jan Górski - Rzeżęczyn	Piotr Kowalski - Rzeżęczyn
14	Piece	Jakób Szwocha - Piece	Wł. Mechliński - Piece
15	Okonin	„ „ „	„ „ „
16	Barłóżno	„ „ „	M. Glaza - Barłóżno
17	Błędn	Dominik Czaplewski - Osiek	Konst. Masiak - Osiek
18	Osieczno	Jan Osowicki - Osowek	Aug. Kamiński - Osieczno
19	Zblewo	Wł. Szwedowski - Zblewo	Każ. Czaplewski - Zblewo
20	Miradowo	Józef Klein - Miradowo	Józef Osowski - Białachowo
21	Bobowo	Ignacy Piłat - Bobowo	Ant. Błażek - Bobowo
22	Drewniaczki	Izydór Kosecki - W. Bukowiec	Fr. Kula - Wielki Bukowiec
23	Lubichowo	Wł. Krause - Lubichowo	Aug. Brzoska - Lubichowo
24	Czarnawoda	Józef Gwizdała - Zawada	Ed. Szturmowski - Czarnawoda
25	Wysoka	Wacł. Deja - Wysoka	Wł. Duszyński - Żelgoszcz
26	Jabłowo	Wacł. Rudowski - Klonówka	Fr. Szczuczko - Klonówka

Dnia 7. listopada 1924 r. zmarł urzędnik stanu cywilnego na obwód Barłóżno ś. p. Wincenty Bolt, urządowanie wykonywał do końca roku 1924. zastępca jego p. Marjan Glaza z Barłóżna.

XXIX. Sędziowie polubowni (rozjemcy).

L. b.	Obwód rozjemczy	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania	
		rozjemcy	zastępcy rozjemcy
1	Skórcz	Anastazy Cybula - Skórcz	
2	Barłóżno		
3	Bobowo	Bernard Frost - Bobowo	Julj. Filarski - Jabłowo
4	Jabłowo	Juljusz Filarski - Jabłowo	Bernard Frost - Bobowo
5	Borkowo	Fr. Hildebrandt - Rzeżęczyn	
6	Nowacerkiew	Józef Hase - Nowacerkiew	Leon Hildebrandt - Gentomie
7	Brzeźno	Wojc. Ehlert - Brzeźno	Marcin Przewoźny - Kocborow.
8	Kokoszki	Marcin Przewoźny - Kocborowo	Wojciech Ehlert - Brzeźno
9	Kaliska	Wł. Mechliński - Piece	Każm. Czaplewski - Zblewo
10	Zblewo	Każm. Czaplewski - Zblewo	Wł. Mechliński - Piece
11	Osieczno	Jakób Osowski - Osieczno	St. Osowicki - Huta
12	Huta	St. Osowicki - Huta	Jakób Osowski - Osieczno
13	Lubichowo	Jakób Pewelec - Lubichowo	Jan Piłat - Borzechowo

L. b.	Obwód rozjemczy	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania	
		rozjemcy	zastępcy rozjemcy
14	Osowo	Jan Piłat - Borzechowo	Jakób Pawelec - Lubichowo
15	Pinczyn	Michał Loroeh - Pinczyn	Józef Wróblewski - Pinczyn
16	Rokoczyn	Marjan Sprada - Kotyże	Michał Loroeh - Pinczyn
17	Szpegawsk	Jan Brzeziński - Trzecińsk	Fr. Kosziuk - Rywałd
18	Błędno	Eugen. Dziarnowski - Osiek	Paweł Jaszczerski - W. Bukow.
19	Drewniaczki	Paweł Jaszczerski - W. Bukow.	Fr. Kądziela - W. Bukowiec
20	Pączewo	Jan Pestka - Pączewo	

XXX. Taksatorzy koni i bydła.

W myśl § 17 ustawy z dnia 25. lipca 1911. r. wyznaczył Wydział Powiatowy na posiedzeniu dnia 14. 9. 1922. r. na przeciąg 3 lat na poszczególne obwody Wójtostw następujących taksatorów:

L. b.	Obwód wójtowski	Imię, nazwisko i miejsce zamieszkania taksatorów	
1	Lubowo	Nikodem Jagodziński - Lipinki	Jan Grabowski - Lipinki Szl.
2	Szpegawsk	Edward Kłos - Rywałd	Jan Brzeziński - Trzecińsk
3	Kokoszki	Wł. Kleśmicki - Linówek	Fr. Würtz - Kokoszki
4	Krag	Jan Głodek - Krag	Fr. Bukowski - Okole
5	Rokoczyn	Hyacenty Felski - Rokoczyn	Jan Makowski - Starylas
6	Sumin	Marjan Sprada - Koteże	Jan Tysler - Sumin
7	Pinczyn	Antoni Rebella - Pisienica	Dyon. Deręgowski - Pinczyn
8	Zblewo	Edw. Piotrkowski - Bytonia	Jan Szulc - Zblewo
9	Miradowo	Leon Szarafiń - Białachowo	Piotr Aszyk - Karolewo
10	Wyrty		Izydór Zagórski - Borzechowo
11	Młyńsk	Karol Naftyński - Czarne	Leon Bujak - Czarne
12	Leśna-Huta	Fr. Kukliński - Wieck	F. Szelbracikowski - Czarnawod.
13	Okonin	Karol Cherek - Lubiki	Franc. Beling - Studzienice
14	Lubichowo	Józef Spich - Lubichowo	Jan Makiła - Budy
15	Lubichowo nadl.	Jan Bieliński - Ocypel	Winc. Wróblewski - Wilczelbota
16	Bobowo	Ignacy Delewski - Dąbrowka	Apol. Urbanowski - Bobowo
17	Pączewo	Fr. Kurowski - Czarnylas	Izyd. Bieliński - Pączewo
18	Majewo	Jan Żurek - Morzeszczyn	Józef Ptach - Królowlas
19	Nowacerkiew	Leon Balewski - Nowacerkiew	Bogusł. Wachowski - Olsze
20	Barłożno	Jan Fankidejski - Barłożno	Jan Górski - Mirotki
21	Skórcz	Boł. Fankidejski - Wielbrand.	Jan Kuchenny - Wolental
22	Błędno	Piotr Listewnik - Osiek	Ignacy Słomski - Kasparus
23	Osieczno	A. Babiński - Osieczno	Karol Górnowicz - Osieczno
24	Drewniaczki	Adam Machuta - Żelgoszcz	Izydor Kosecki - W. Bukowiec

XXXI Komisje wybrane przez Sejmik lub Wydział Powiatowy.

A. Zarząd Powiatowej Kasy Oszczędności.

Przewodniczący: Starosta Dr. Bogocz.

Członkowie:

- 1) Jan Długoński - Starogard
- 2) Onufry Szymański - Starogard
- 3) Stanisław Ody - Starogard
- 4) Władysław Szwedowski - Zblewo

Zastępcy:

- Bolesław Fankidejski - Wilbrandowo
Piotr Rolbiecki - Barłożno
Ignacy Delewski - Dąbrówka

B. Komisja rewizyjna Powiatowej Kasy Głównej i Pow. Kasy Oszczędności.

- a) Kazimierz Sargalski - Starogard
- b) Bolesław Raszeja - Starogard
- c) Augustyn Kamrowski - Starogard

C. Komisja wymiaru dla państwowego podatku dochodowego.

Członkowie:

- 1) Józef Hasse - Nowacerkiew
- 2) Franciszek Litewski - Skórcz
- 3) Ignacy Delewski - Dąbrówka

Zastępcy:

- Bronisław Piński - Wysoka
Władysław Kreja - Skórcz
Konrad Błędzki - Wysoka.

D. Komisja podatku budynkowego.

Przewodniczący: Starosta Dr. Bogocz.

Członkowie:

- a) Władysław Szwedowski - Zblewo
- b) Jan Pillar - Starogard

Zastępcy:

- Władysław Krause - Lubichowo
„ Hameński - Starogard

E. Komisja do spraw podatku przemysłowego.

Członkowie:

- a) Bogdan Jacobson - Starogard
- b) Maksym. Wiśniewski - Starogard

Zastępcy:

- Stanisław Ody - Starogard
Fr. Litewski - Skórcz

F. Kolegium załatwienia spraw wodnych.

Przewodniczący:
starosta Dr. Bogocz

Członkowie:

- inżynier Burjan z Tczewa
Fr. Litewski ze Skórcza

G. Powiatowa Rada Szkolna.

- 1) Ks. Władysław Karpiński - Osiek
- 2) Jan Głodek - Krąg
- 3) Marjan Piontek - Zblewo
- 4) Winc. Wróblewski - Wilczelbłota
- 5) Franc. Hildebrandt - Rzeżęcżyn

- Ks. Fabian Ulatowski - Barłożno
Ludwik Brandt - Zblewo
Maksym. Wiśniewski - Starogard
Franc. Bukowski - Okole
Władysław Szwedowski - Zblewo

XXXII. Organizacja Policji Państwowej.

Na czele Policji Państwowej w powiecie znajduje się Powiatowy Komendant p. Komisarz **Leon Grzybek**.

Powiatowej Komendzie Policji Państw. w Starogardzie podlega Komisarjat P. P. w Starogardzie oraz 10 Posterunków Policji Państw. w powiecie; a mianowicie: 1) Posterunek P. P. Starogard, 2) Żabno, 3) Zblewo, 4) Czarnawoda, 5) Osieczno, 6) Osiek, 7) Lubichowo, 8) Skórcz, 9) Nowacerkiew, 10) Bobowo.

Poszczególne Posterunki P. P. składają się z 1 — 3 funkcjonariuszów.

Obecny stan P. P. wynosi 43 osoby a mianowicie:

a) 1 Komisarz, b) 2 str. przodowników, c) 4 przodowników, d) 8 str. posterunków, e) 22 posterunkowych, f) 2 str. wywiadowców, g) 1 wywiadowca, h) 1 goniec, i) urzędnik cywilny X. stop. służbowego, k) urzędnik cywiln. XI. stopnia służbowego.

XXXIII. Zakończenie.

Rok sprawozdawczy 1924 był na ogół lepszym, niż się spodziewano, a to z powodów, które omówiliśmy w poglądzie ogólnym, następny powinien być jeszcze lepszym, o ile będziemy dobrze pracowali i oszczędzali.

Przedewszystkiem powinniśmy zużyć należycie oszczędności względnie nadwyżki z roku 1924.

Nadwyżkę z roku 1923 zużyliśmy po myśli uchwały Sejmiku Powiatowego na bieżące wydatki i wskutek tego mogliśmy zrezygnować zupełnie z pobierania dodatków do państwowego podatku dochodowego, przez co zaoszczędziliśmy obywatelom conajmniej 60.000 złotych.

Politykę taką można stosować tylko na krótką metę i nie można jej nazwać przewidującą. Powiat nasz posiada tylko nieznaczny majątek nieruchomy, który daje w obecnych warunkach bardzo mały dochód, natomiast nie mamy żadnych przedsiębiorstw opłacających się i żadnych poważniejszych instytucji lub urzędów nowoczesnych.

Na rok 1925 przewidujemy budowę okrągło 14 klm. nowych powłok na szosach powiatowych. Potrzebny materiał szosowy nabędziemy ale pytanie wielkie, czy wykonamy te prace przy pomocy walców konnych. Z tych powodów powinniśmy koniecznie zakupić wał parowy jak nabyliśmy już traktor „Fordson“ z wozami do przewożenia materiałów szosowych i innych.

Podczas ostatniej epidemii duru brzuszego okazało się, że szpital S. S. Elżbietanek i szpital miejski nie wystarczają i dlatego trzeba przystąpić do budowy pawilonu dla chorych zakaźnych. Budową takiego pawilonu możemy opanować trudności na polu zdrowotności tylko przejściowo, wobec czego musimy stanowczo zastanowić się nad budową własnego szpitala powiatowego.

Wydział i Sejmik Powiatowy naszego powiatu zajmował się tą sprawą od roku 1898 i po 20 latach wysiłku doprowadził do tego, że posiadał gotowe plany i kosztorysy i fundusz budowy domu chorych wynoszący okrągłe 250.000 mk. niem.

Fundusz ten, wskutek dewaluacji marki polskiej stracił zupełnie na znaczeniu i dziś trzeba przystąpić do pracy od początku. Jasną jest rzeczą, że dzieła takiego jak szpital powiatowy na 150-200 łóżek nie zdołamy stworzyć w jednym lub kilku latach lecz trzeba będzie może 10 lat lub więcej. Z tego powodu powinniśmy zrobić początek w roku jubileuszowym 1925.

W dalszym ciągu nie wolno nam zapominać o zapewnieniu bytu dla szkoły rolniczej w Skórczu i w ten sposób urzeczywistnić plan naszych poprzedników z czasów niemieckich, aby ugruntować jedną z podstaw rozwoju rolnictwa, to jest oświatę rolniczą.

Naglącą potrzebą jest naprawa dróg gminnych.

Wreszcie nie zaszkodzi nadmienić, że należałoby nabyć nowy samochód osobowy a sprzedać stary, ponieważ wymaga on już częstszych reparacji.

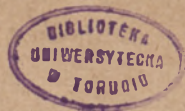
W nadziei, że Świetny Sejmik Powiatowy przychyli się do „naszych dezyderatów, przedkładamy powyższe sprawozdanie, administracyjne za trzeci rok naszej działalności.

Starogard, dnia 31. marca 1925 r.

Przewodniczący Wydziału Powiatowego:

Dr. Dominik Bogocz

starosta

W. 2960/57

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Biblioteka Główna UMK

300020824416